

“Агробанк” АТБ
Бошқаруви йиғилишининг
2019 йил 28 январдаги
6/5- сонли қарори билан

“ТАСДИҚЛАНГАН”

“Агробанк” АТБ
Кенгаши йиғилишининг
2019 йил 31 январдаги
2/2- сонли мажлис баёни билан

“МАЪҚУЛЛАНГАН”

БАНКНИНГ 2019 ЙИЛГА МЎЛЖАЛЛАНГАН КРЕДИТ СИЁСАТИНИНГ
АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Мундарижа

Муқаддима.....	3
I боб. Умумий қоидалар.....	3
1-§. Кредит сиёсатининг мақсади ва стратегияси.....	3
2-§. Кредитлаш кўлами	5
3-§. Ваколатлар.....	5
4-§. Амалдаги меъёрлар ва йўриқномаларга риоя этилиши.....	6
II боб. Сиёсатнинг амалга оширилиши.....	6
1-§. Вазифалар.....	6
2-§. Мажбуриятлар.....	7
III боб. Кредит жараёнини ташкил этишнинг умумий мезонлари.....	7
1-§. Кредитларни бериш тартиби	7
2-§. Инвестиция лойиҳаларини кредитлаш.....	9
3-§. Халқаро кредит линиялар ҳисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш	11
4-§. Маҳаллий кредит линиялар ҳисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш	11
5-§. Кредит баҳоси ва банкнинг фоиз сиёсати.....	11
6-§. Фоизларни ўстирмаслик	12
7-§. Молиявий ахборот.....	12
8-§. Кредит таъминотига қўйиладиган талаблар.....	13
9-§. Ссуда ҳажмининг таъминотга нисбати	15
10-§. Банкка дахлдор шахсларга кредитлар ажратилиши.....	18
IV боб. Кредитларга хизмат кўрсатиш	18
1-§. Кредит йиғмажилди	18
2-§. Кредитларни таснифлаш	19
V боб. Кредит портфелини бошқариш.....	20
1-§. Кредит портфелининг диверсификацияси.....	20
2-§. Банк кредит портфелининг аудити.....	20
3-§. Банк кредит портфелининг умумий ҳажмига чекловлар.....	21
4-§. Кредит таваккалчилигини бошқариш.....	21
5-§. Кредитларнинг турлари	21
VI боб. Кредит мониторинги тизими.....	23
1-§. Кредит мониторинги	23
2-§. Кредитларни сўндириш ва мониторингини тизимли ташкил этиш	24
3-§. Кредит ходимлари	25
4-§. Банкнинг Кредит комиссиялари.....	26
5-§. Кўзда тутилмаган ҳолатлар (балансдан ташқари мажбуриятлар).....	26
6-§. Ҳисоботлар.....	27

Муқаддима

- I боб. Умумий қоидалар
- II боб. Сиёсатнинг амалга оширилиши
- III боб. Кредит жараёнини ташкил этишнинг умумий мезонлари
- IV боб. Кредитларга хизмат кўрсатиш
- V боб. Кредит портфелини бошқариш
- VI боб. Кредит мониторинги тизими

Банкнинг 2019 йилга мўлжалланган кредит сиёсатининг асосий йўналишлари (барча кейинги ўринларда “Сиёсат”) Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Фуқаролик кодекси, “Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида”, “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”, “Банк сири тўғрисида”, “Микромолиялаш тўғрисида”, “Ипотека тўғрисида” ва “Истеъмол кредити тўғрисида”ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 5 октябрдаги “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-4848 Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 30 мартдаги “Агробанк” акциядорлик тижорат банкни ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-1084-сонли, 2015 йил 6 майдаги “Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини янада ошириш ва уларнинг ресурс базасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2344-сонли, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 8 сентябрдаги ”Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 26 апрелдаги “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер егалари фаолиятини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-3680-сонли Қарори, ”Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 7 июндаги ПҚ-3777-сонли “Ҳар бир оила тадбиркор дастурини амалга ошириш тўғрисида”ги қарори, 2018 йил 21 декабрдаги “Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини таъминлаш, фаолияти самарадорлигини ошириш ва кредит сиёсатини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ПҚ-4071 қарори ҳамда банк назорати бўйича Базель қўмитасининг баҳолаш тамойиллари, Адлия вазирлигида 2000 йил 2 мартда 905-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари кредит сиёсатига нисбатан қўйиладиган талаблар тўғрисидаги Низом” талабларига мувофиқ ишлаб чиқилган.

I Боб. Умумий қоидалар

- 1-§.Кредит сиёсатининг мақсади ва стратегияси
- 2-§.Кредитлаш кўлами
- 3-§.Ваколатлар
- 4-§.Амалдаги меъёрлар ва йўриқномаларга риоя этилиши

1-§. Кредит сиёсатининг мақсади ва стратегияси

1.Сиёсатнинг асосий мақсади – иқтисодий тармоқларини кредит маблағларига бўлган эҳтиёжини қондириш, кредитлаш ва инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш жараёнида амалдаги талаблар ҳамда меъёрларга риоя этиш, таваккалчиликларни мунтазам равишда диверсификациялаш ва банк ликвидлигини таъминлаган ҳолда минимал таваккалчиликлар асосида максимал фойда олишдир.

2.Мамлакатни ривожлантириш ва иқтисодийни модернизация қилиш, ижтимоий-иқтисодий ислохотларнидавом эттириш ҳамда чуқурлаштириш мақсадида кредит сиёсатининг асосий йўналишлари деб қуйидагилар белгиланади:

а)банкнинг инвестициявий фаоллигини янада ошириш ва кредит портфелининг умумий ҳажмида узоқ муддатли кредитлар улшининг мутаносиб миқдорда ўсишини таъминлаш ҳамда узоқ муддатли кредитлаш амалиётини кенгайтириш учун мустаҳкам асос яратиш;

б)кредитлаш жараёнида асосий эътиборни иқтисодийнинг стратегик тармоқларини ривожлантириш, жумладан агросаноат комплекси тармоқларида ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, замонавий хорижий

технологиялар ҳамда ускуналарни жалб этишга йўналтирилган узоқ муддатли, юқори самарали инвестицион лойиҳаларни молиялаштиришга қаратиш;

в) халқаро молиявий институтлар ҳамда хорижий банклар кредит йўналишларини шунингдек, жамғармаларнинг маблағларини инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришга жалб қилиш;

г) ички истеъмол бозорини маҳаллий озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари билан барқарор таъминлаш ва янги иш ўринларини яратиш мақсадида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ҳамда қишлоқ хўжалик корхоналарини молиявий қўллаб-қувватлаш ва уларга ажратилаётган кредит ресурслари ҳамда микрокредитлар ҳажмини кўпайтириш;

д) аҳоли тадбиркорлигини молиявий қўллаб-қувватлаш, шахсий томорқа ер майдонларидан самарали фойдаланиш ҳамда уларнинг бандлигини таъминлаш мақсадида микрокредитлар ажратиб бориш;

е) Республика ҳудудларида озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш борасида кредит маблағлари ажратилишида паррандачилик, балиқчилик, асаларичилик, қоракўлчиликни ривожлантириш ва иссиқхоналарни кенгайтириш йўналишларига устуворлик бериш, жумладан ички бозорни маҳаллий озиқ-овқат маҳсулотлари билан тўлиқроқ таъминлаш мақсадида томорқаларда ҳамда фермер хўжаликларининг бўш ер майдонларида узум, мева, сабзавотчилик ва боғдорчилик маҳсулотларини етиштиришни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш;

ё) иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш, уларнинг негизида янги корхоналар ташкил қилиш, ишлаб чиқаришни модернизациялаш, техник ҳамда технологик қайта жиҳозлаш ва салоҳиятли инвесторларга сотиш жараёнини кенгайтириб бориш.

3. Сиёсатни амалга ошириш жараёнида банкнинг вазифалари:

а) қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи фермер хўжаликларига кредит бериш ва комплекс тарздаги банк хизматларини кўрсатиш;

б) қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчилари, барча мулкчилик шаклидаги корхоналар, шу жумладан пахта ва ғалла маҳсулотларини қайта ишлаш, сақлаш, ташиш ҳамда сотишга ихтисослашган пахта тозалаш ва донни қайта ишлаш корхоналарига кредит бериш ҳамда молиялаштириш механизмларини изчил такомиллаштириб бориш;

в) ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга, агросаноат комплекси тармоқларида ишлаб чиқаришни модернизациялаш, техник ва технологик янгилашга, замонавий чет эл технологиялари ҳамда ускуналарини жалб этишга йўналтирилган фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш, шу асосда юқори сифатли, ички ва ташқи бозорларда рақобатбардош маҳсулот ишлаб чиқаришни таъминлаш, ички истеъмол бозорини маҳаллий озиқ-овқат товарлари билан барқарор тўлдириш;

г) банк ресурсларини сафарбар қилиш, омонатлар ва депозитларнинг янги жозибадор турларини таклиф этиш йўли билан аҳоли ҳамда корхоналарнинг пул маблағларини кенг жалб қилиш, улардан самарали фойдаланиш, қўйилган маблағларнинг ўз вақтида ва тўлиқ қайтарилишини таъминлаш;

д) халқаро молия институтлари ва етакчи хорижий банкларнинг кредитлари ва инвестициялари жалб этиш ҳисобига кредит амалиётларини кенгайтириш;

е) Ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, хусусий тадбиркорлик ва ишбилармонлик муҳитини янада яхшилаш, ушбу жараёнларни банк томонидан молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадида, “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили” шиори остида иш ташкил этиш.

4. Сиёсатнинг стратегияси қуйидагилардан иборат:

а) юқори сифатли активларни шакллантириш билан даромадлилик ҳамда ликвидлиликка эришиш;

б) кредит портфелини диверсификация қилиш орқали унинг сифатини ошириш;

в) юқори сифатли кредит портфели ва уни таваккалчилигини самарали бошқаришни таъминлай оладиган малакали ходимлар жамоасини шакллантириш;

г) банкнинг стратегик мақсадларига мос, иқтисодий жиҳатдан истиқболли, рентабелли лойиҳаларни молиялаштиришга қисқа ва узоқ муддатли кредитлар бериш;

д) активлар ва мажбуриятлар муддатларини мутаносиблигини таъминлаган ҳолда жалб этилган ресурслар муддатларидан келиб чиққан ҳолда кредитлаш;

е) банк мижозлари билан узоқ муддатли, ўзаро манфаатли муносабатларнинг ривожланишига кўмаклашиш;

ё) хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг узлуксизлигини таъминлаш мақсадида “револьвер” кредитларидан, очик кредит линияларидан ва бошқа қисқа муддатли кредитлардан фойдаланишни кенгайтириш;

ж) ўзлаштирилмаган ресурсларни бошқа банкларга қайта молиялаш орқали хорижий кредит линиялари маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш;

з) кредит фаолиятини амалга оширишда Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва Марказий банк томонидан ўрнатилган меъёрларга риоя этиш;

и) кредитлашни банкнинг бошқа ички сиёсатлари ва тартиботларига асосланган ҳолда амалга ошириш.

2-§. Кредитлаш кўлами

5. Кредитлаш хизматлари мулкый мақомидан қатъий назар қишлоқ хўжалик корхоналарига, ишлаб чиқариш, қурилиш, савдо, таъминот ва хизмат кўрсатиш соҳаларига, экспорт ҳамда импорт операцияларини амалга оширишга, кичик бизнес субъектлари, деҳқон ва фермер хўжаликларига ҳамда жисмоний шахсларга кўрсатилиши мумкин.

Кредитлар амалдаги қонунчилик ва кредитлаш тартиботларига зид бўлган мақсадларга берилмайди.

6. Кредитлар кўрсатиладиган хизматлар ва олинадиган товарлар учун хизмат кўрсатувчи ёки товар етказиб берувчининг ҳисобварағига пул ўтказиш йўли билан ажратилади. Овердрафт, иш хақи ва нақд пулда ажратилладиган кредитлар бундан мустасно. Нақд пулда ва пластик картада кредитлар фақат амалдаги кредитлаш тартибларда белгиланган миқдорларда ажратилади.

7. Банк томонидан кредитлар (лизинг ва факторинг хизматлари шу жумладан ва бундан бўён матнда кредитлар деб юритилади) Ўзбекистон Республикаси резидентларига қайтаришлик, тўловлилик, таъминланганлик, муддатлилик ва мақсадли фойдаланиш тамойилларига асосланган ҳолда ажратилади.

Кредит маблағлари Агробанкда асосий талаб қилиб олингунча депозит ҳисоб рақами очилган ҳолда банк филиаллари томонидан ажратилади.

Бунда, иккиламчи ҳисоб рақамдан Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари, фармонлари ва фармойишлари ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, баённомалари ва топшириқларида белгиланган алоҳида ҳолларда ҳамда бош офис Кредит кўмитаси қарори билан таваккалчиликни баҳолашиб кредит ажратилиши мумкин.

8. Кредит кўйилмалари ва кредит ресурслари ҳажмларининг ўзаро мутаносиблиги банкнинг 2019 йилга тасдиқланган бизнес-режаси ҳамда бошқа тегишли меъёрий ҳужжатлари талаблари доирасида самарали бошқарилади.

9. Худудларда 2019 йилда янги иш ўринларини ташкил этиш, озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш лойиҳаларини молиялаштиришга ҳамда импорт ўрнини босувчи ва экспортбоп маҳсулотларни ишлаб чиқаришни кредитлашга устуворлик берилади.

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорлари, фармонлари, фармойишлари ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, баённомалари ва топшириқларида белгиланган ҳамда ушбу ҳужжатлар асосида тасдиқланган дастурларда белгиланган лойиҳаларни молиялаштиришга алоҳида эътибор қаратилади.

3-§. Ваколатлар

11. Банкнинг Уставига асосан:

а) банкнинг йирик (умумий капиталининг 50 (эллик) фоизи ва ундан ортиқ бўлган миқдордаги) битимларини тузиш ва узайтириш тўғрисидаги қарорларни қабул қилиш, шунингдек банкнинг йирик (умумий капиталининг 15 (ўн беш) фоизидан 50 (эллик) фоизигача бўлган миқдордаги) битимларини тузиш ва узайтириш тўғрисидаги қарорларни қабул қилишда банк Кенгашида яқдиллик бўлмаса, мазкур масала бўйича қарорларни қабул қилиш банк Акциядорлари умумий йиғилишининг мутлақ ваколатига киради;

б) банкнинг йирик (умумий капиталининг 15 (ўн беш) фоизидан 50 (эллик) фоизигача бўлган миқдордаги) битимларини тузиш ва узайтириш тўғрисидаги қарорларни банк Кенгаши ўз ваколати доирасида қабул қилади;

в) банк Бошқаруви ўз ваколати доирасида банкнинг йирик (умумий капиталининг 15 (ўн беш) фоизигача бўлган миқдордаги) битимларини, шу жумладан хўжалик юритувчи

субъектларга кредит бериш ва бошқа молиялаштириш билан боғлиқ битимларни тузиш ва улар муддатини узайтириш тўғрисидаги қарорларни қабул қилади ҳамда ўз ички меъёрий ҳужжатларига асосан ушбу битимларни тузиш билан боғлиқ ваколатларини банкнинг қўмита ва комиссиялари, ҳудудий бошқармалари, филиаллари, шўъба ҳамда қарам корхоналарига беради.

Банк Бошқаруви кредитларнинг қайтарувчанлиги ҳолати, кредит портфели таркибида муаммоли қарздорликларнинг миқдоридан келиб чиқиб банк бўйича ёки унинг алоҳида филиалларида кредитлаш, кафолат бериш, факторинг ва лизинг хизматларини кўрсатиш амалиётини вақтинча тўхтатиб туришга ҳақли.

г) ажратилаётган кредит бўйича фоиз ставкаларини банкнинг ваколатли қўмитаси томонидан белгиланади.

12. Банк тизимида хизмат кўрсатилувчи битта хўжалик юритувчи субъектга мулкчилик шаклидан қатъий назар жами кредит ажратиш (пахта ва ғалла ҳосилини молиялаштириш учун кредитлардан ташқари), лизинг ва факторинг хизматларини кўрсатиш жараёнида шартномаларни расмийлаштиришда банкнинг Кредит қўмитаси ва комиссиялари учун ваколатлар Бошқаруви томонидан белгиланади. Банкнинг кредит қўмитаси ўз ваколатларини ҳудудий бошқармаларга беришга ҳақли.

13. Кафолат бериш масаласи банк (филиал)нинг кредит қўмитаси томонидан банк кредит сиёсатида кўрсатилган кафолат беришнинг лимитлари доирасида кўриб чиқилади.

Берилган кафолатларнинг ҳисоби Бош банкда юритилади ва унинг тўғри юритилиши банк Бошқаруви раиси зиммасига юклатилади.

4-§. Амалдаги меъёрлар ва йўриқномаларга риоя этилиши

14. Кредит Сиёсатни амалга оширишда Марказий банкнинг амалдаги меъёрий ҳужжатлари ва банкнинг белгиланган тартибда қабул қилинган ички кредит тартиботларига амал қилинади.

15. Банк филиаллари томонидан мижозларни (юридик ва жисмоний шахсларни) кредитлаш жараёнида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 25 октябрда 2886-2-рақам билан рўйхатга олинган “Тижорат банкларида жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга ва терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш бўйича ички назорат Қоидалари”нинг 22 ва 64-бандлари талабларидан келиб чиққан ҳолда, қарз олувчилар мижозларга хизмат кўрсатувчи масъул (кредит) ходим томонидан лозим даражада текширилади. Шунингдек, мижозларга кредит ажратиш жараёнида гумонли ва шубҳали мезонларга мос келадиган операциялар аниқланган тақдирда масъул ходимлар бундай операциялар ҳақида бевосита ўз раҳбарига ва Ички назорат хизмати ходимларига ёзма равишда хабар беришга мажбурдирлар.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 18 июлдаги “Ишбилармонлик муҳитини янада тубдан яхшилаш ва тадбиркорликка янада кенг эркинлик бериш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4455-сонли Фармони асосан тадбиркорлик субъектлари томонидан уларга кўрсатилган банк хизматлари, жумладан тадбиркорлик ва бошқа тижорат таваккалчилиги билан боғлиқ ажратилган кредитлар бўйича шартнома шартлари бажарилмаслиги банк масъул ходимларининг жиноий жавобгарликка тортилишига асос бўлмайди.

II Боб. Сиёсатнинг амалга оширилиши

1-§. Вазифалар

2-§. Мажбуриятлар

1-§. Вазифалар

17. Сиёсатнинг асосий йўналишлари банк Кенгаши томонидан кўриб чиқилиб, тасдиқланганидан сўнг Сиёсатни амалга ошириш бўйича вазифаларни бажариш ваколатлари банк Бошқарувида берилади.

Банк Бошқаруви ушбу вазифаларнинг амалда бажарилиши юзасидан масъулиятни кредитлаш амалиёти билан шуғулланувчи тузилмаларга лекин Кредит ажратиш юзасидан қарор қабул қилишни Кредит Қўмита ва кредит комиссиялар зиммаларига юклайди.

2-§. Мажбуриятлар

18.Кредитлаш амалиёти билан шуғуланувчи тузилмалар ва барча кредит ходимлари мазкур Сиёсатнинг асосий йўналишларига риоя этишлари лозим.

III Боб. Кредит жараёнини ташкил этишнинг умумий мезонлари

- 1-§.Кредитларни бериш тартиби
- 2-§.Инвестиция лойиҳаларини кредитлаш
- 3-§.Халқаро кредит линиялар хисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш
- 4-§.Маҳаллий кредит линиялар хисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш
- 5-§.Кредит баҳоси ва банкнинг фоиз сиёсати
- 6-§.Фоизларни ўстирмаслик
- 7-§.Молиявий ахборот
- 8-§.Кредит таъминотига қўйиладиган талаблар
- 9-§.Ссуда ҳажмининг таъминотга нисбати
- 10-§.Банкка дахлдор шахсларга кредит ажратилиши

1-§.Кредитларни бериш тартиби

19.Банк томонидан кредитлар мазкур Сиёсатнинг 1-иловасида кўрсатиб ўтилган ва шу амалда бўлган мижозларга кредит ажратишга доир Ҳукуматнинг тегишли қарорлари билан тасдиқланган ва Адлия вазирлигидан давлат рўйхатидан ўтган, шунингдек банк Бошқарувининг қарорлари билан тасдиқланган Низомлар (йўриқнома, тартиб) асосида ҳар бир йўналиш ва мақсадларга кўра ажратилади.

Кредитлар банк филиалида асосий ҳисоб варағи очилган қарз олувчиларга берилади.

20.Қарз олувчининг кредит олиш юзасидан аризаси зарур ҳужжатлар илова қилинган ҳолда банкка тақдим этилиши билан ўрнатилган тартибда кўриб чиқилади. Мижоз тақдим этган ҳужжатлар тегишли Кредит комиссия/қўмита йиғилишида кўриб чиқилиб, кредит ажратиш мақсадга мувофиқ эмас деб топилган тақдирда хизмат кўрсатувчи филиал мижозга асосланган жавобни ёзма равишда бериши лозим.

21.Қарз олувчи тўғрисидаги зарур маълумотлар ва кредитни расмийлаштириш ҳамда ундан фойдаланишни назорат қилиш чоғида олинган ахборот қарз олувчининг кредит йиғма жилдида мужассамлаштирилади.

Кредит йиғмажилди шакллантирилгач, филиал кредит ходими томонидан тикилиб, ҳужжатлар рўйхати (опись) тузилади ва рўйхат ушбу ходимнинг исми шарифи кўрсатилган ҳолда имзоланади.

22.Кредитлар таъминот олган ҳолда тақдим этилади (айрим ҳолларда ишончли кредитлар ҳам берилиши мумкин) ҳамда ушбу таъминотнинг мавжудлиги, яроқлилиги ва сақланиши дастлаб ссуда берилгунга қадар тўлиқ ўрганилиши лозим. Кредит қайтарилишини таъминловчи таъминот (гаров, кафиллик, кафолат, жавобгарлик суғуртаси ва бошқалар) тегишли тартибда расмийлаштирилгач, кредит маблағи қарз олувчига берилади.

23.Кредит ажратишга хулоса берган банкнинг тегишли кредитлаш таркибий тузилмалари ходимлари кредит шартномаси тузилгунга қадар қарз олувчининг тўлов қобилиятини, лойиҳанинг иқтисодий асосланганлиги, ўз-ўзини қоплаши, гаров ҳолатини ва юридик хизмат ходимлари кредит йиғмажилдига илова қилинган банк тараф бўлган шартномалар лойиҳаларини ўрганиб чиқади.

24.Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 18 июлдаги “Ишбилармонлик муҳитини янада тубдан яхшилаш ва тадбиркорликка янада кенг эркинлик бериш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПФ-4455-сонли Фармонида мувофиқ давлат рўйхатидан ўтган кундан сўнг бир йилдан ортиқ давр ичида Устав фондини шакллантирмаган хўжалик юритувчи субъектларга кредит ажратиш масаласини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ эмас.

25.Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 27 ноябрдаги “Корхоналар ва ташкилотларнинг зарар кўриб ишлашини бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 574-сонли Қарори талабларидан келиб чиққан ҳолда зарар кўриб ишлаётган ҳамда ноликвид балансга эга бўлган

хўжалик субъектларига кредит бериш мумкин эмас ва уларга аввал ажратилган кредитлар муддатидан олдин ундирилиши лозим.

26. Банк филиаллари томонидан Ўзбекистон Республикаси Адлия Вазирлиги томонидан 1999 йил 11 февралда 628-сон билан рўйхатга олинган “Хавфсиз бўлмаган ва носоғлом банк фаолияти тўғрисида”ги Низом талабларига асосан кредитлар ажратилиши лозим.

27. Ҳукумат қарорлари, баёнлари ва топшириқлари, жумладан Иқтисодий ночор корхоналарни тижорат банкларга сотиш бўйича Республика комиссия баёнлари асосида амалга оширилаётган лойиҳаларни молиялаштиришда уларнинг молиявий кўрсаткичларини жорий ҳолати истисно тариқасида инобатга олинмаслиги мумкин.

28. Янги ташкил этиладиган корхоналарнинг лойиҳаларини молиялаштиришда лойиҳа ташаббускорларининг баланс кўрсаткичлари ҳисобга олинмасдан, келгусидаги баланс ва бошқа молиявий кўрсаткичларининг прогноз натижаларига асосланилади. Шу билан биргаликда банк томонидан молиялаштирилган лойиҳаларнинг узлуксиз ишлашини таъминлаш мақсадида айланма маблағлар учун кредитлар, баланс кўрсаткичларидан қатъий назар, истисно тариқасида ажратилиши мумкин.

29. Фойдаланиш муддати 10 йилдан ошган транспорт воситалари ва қурилиш техникалари ҳамда фойдаланиш муддати 5 йилдан ошган қишлоқ хўжалик техникаларини сотиб олишга кредитлар ажратиш тавсия этилмайди.

30. Қарз олувчи ва банк ўртасида тузиладиган кредит шартномаси шартларида ссуданинг мақсади, муддати, фаолиятининг мавсумийлиги ҳамда хусусиятлари, агар мижоз хўжалик юритувчи субъект бўлса унинг реал пул оқимининг ҳаракати инобатга олинган ҳолда тақдим этилган кредит ва унга ҳисобланган фоизларни сўндириш тартиби аниқ белгиланиши шарт.

31. Қарздорликни қайтарилиши бир вақтнинг ўзида белгиланмасдан мақбул ва реал муддатларда (ойма-ой, ҳар чоракда, йилнинг маълум даврларида) қарз олувчининг пул оқими тушумига асосланган ҳолда белгиланиши зарур (давлат эҳтиёжлари учун харид қилинадиган пахта ва ғалла етиштириш харажатларини қоплаш учун ажратиладиган кредитлар бундан мустасно).

32. Жисмоний шахсларга ажратилаётган истеъмол кредитлари юзасидан тўловлар даврлар бўйича тенг тақсимланган ҳолда мунтазам равишда сўндирилади (жисмоний шахсларга ажратилган истеъмол кредитлари учун сўндириш жадвалларини аннуитет усулда ҳам амалга оширилиши мумкин).

33. Банк хизматларини оммабоплигини ошириш мақсадида “Банк филиаллари томонидан жисмоний шахсларга масофадан “Онлайн микроқарз” бериш тартиби”га асосан банкнинг расмий веб саҳифаси ва мобил иловасидан фойдаланувчи жисмоний шахсларга (Агробанк мижозларига) скоринг таҳлил асосида масофадан онлайн микроқарзлар берилди.

34. Ажратилаётган кредит қайтарилишининг максимал муддати мижоз томонидан ушбу кредит лойиҳаси бўйича тақдим этиладиган бизнес-режанинг реал қопланиш муддатига асосланиб белгиланади.

35. Кредит шартномасини расмийлаштиришда тадбиркорлик субъектлари учун соҳалар бўйича ажратилаётган кредитларда “кредитларнинг тўлиқ қиймати” яъни кредитни расмийлаштириш билан боғлиқ бўлган барча харажатлар (бизнес режа ишлаб чиқиш, дебет айланма харажатлари, йиллик фоиз тўловлари, суғурта тўловлари, баҳолаш харажатлари ва шу каби харажатлар) ҳисоблаб чиқилиши ва кўрсатилиши тавсия этилади.

36. Берилган кредитлар бўйича кредит шартномаларида кўрсатилган сўндириш жадвалларига асосан муддатли мажбуриятлар расмийлаштирилади ва ушбу қарздорлик ўз вақтида сўндирилмаган тақдирда ундириш чоралари ўрнатилган тартибда кўрилади.

37. Кредит олишда тезкорлик ва қулайлик яратиш мақсадида Агробанкнинг расмий веб сайтидаги “online arizalar” веб саҳифаси орқали жисмоний шахслар ва тадбиркорлик субъектлари масофадан туриб кредит олиш учун электрон шаклда кредит ҳужжатларини юборишлари мумкин.

38. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 24 августдаги “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш учун қулай ишбилармонлик муҳитини шакллантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-4354-сонли Фармонида кўра ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 5 октябрдаги “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-4848 Фармонидан келиб чиқиб, кичик бизнес ва хусусий

тадбиркорлик субъектларининг келишилган ҳажмда кредитлар ажратиш ҳақидаги аризалари улар томонидан зарур ҳужжатлар ўрнатилган тартибда тақдим этилган кундан бошлаб 3 (уч) банк иш куни, инвестиция тармоғи йўналишидаги кредитлар 45 (қирқ беш) банк иш кунидан ошмайдиган муддатда кўриб чиқилади.

39. Тадбиркорлик субъектларига гаров таъминоти асосида кредит беришда кредитнинг умумий суммасида қарз олувчининг гаров таъминотини расмийлаштириш билан боғлиқ харажатлари ҳисобга олиниши мумкин.

40. Аҳолининг тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш мақсадида жисмоний ёки юридик шахснинг маҳаллий хом-ашё ва меҳнат ресурслари, инфраструктура ҳамда миллий анъаналаридан келиб чиқиб, аҳолининг тадбиркорлик фаоллигини ошириш бўйича амалдаги қонунчиликда чекланмаган барча йўналишларда кредитлар ажратилиши мумкин.

Жисмоний шахсларга ажратиладиган истеъмол кредитлари алоҳида ҳолларда Ҳукумат қарорлари ва топшириқлари асосида белгилаган шартларда ажратилиши мумкин. Бу ўз навбатида, банкнинг ички кредитлаш тартибларида қайд этиб ўтилиши лозим.

41. Хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларига, шу жумладан ҳудудларда уй-жойлар қуриш учун кредитлар маҳаллий ижро ҳокимияти органларининг кафолатлари асосида ажратилади, муддати ўтган қарздорлик эса уларнинг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан ундирилади.

42. Банк филиаллари томонидан кредит ажратишда бухгалтерия ҳисоби Адлия вазирлигида 2004 йил 17 декабрда 1435-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банкларида кредитларнинг бухгалтерия ҳисоби тартиби тўғрисида Низом" талаблари асосида амалга оширилади.

2-§. Инвестиция лойиҳаларини молиявий қўллаб-қувватлаш

43. Инвестиция кредитларини қуйидаги инвестиция йўналишлари:

- Тўғридан тўғри инвестициялар жалб қилишни кўзда тутган;
- Республика ва ҳудудлар учун стратегик аҳамият касб этган;
- Экспортбоп ва импорт ўрнини босувчи маҳсулот ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги, замонавий техника ва технологиялар, асбоб-ускуналарни сотиб олиш ёки ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш объектлари қурилиши ҳисобига янги иш ўринлари яратишга қаратилган истиқболли лойиҳаларини молиялаштиришга йўналтирилади.

44. Инвестиция кредитларини қуйидаги ҳолатларда ажратиш тавсия қилинмайди:

- а) Устав капиталини шакллантиришни кўзда тутувчи лойиҳаларга;
- б) лойиҳа банк томонидан юқори таваккалчиликка эга деб топилганда;
- в) тайёр маҳсулотларни импорт қилиб қайта сотувчи савдо компанияларига ишчи капитални шакллантиришга;
- г) казино ва бошқа турдаги қимор ўйинларини ташкил қилишга;
- д) спекулятив инвестицион фаолиятга ҳамда қонунчиликда тақиқланган бошқа ҳолатларга.

45. Инвестицион лойиҳаларни танлашда- банкнинг барча бўғими масъул ходимлари томонидан ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий вазиятини ўрганиш жараёнида юзага келаётган янги ғояларни банкка жалб қилиш ҳамда мавжуд мижозлар базасининг янги ташаббусларини қўллаб қувватлаш йўналишидаги амалий ишлар олиб борилади.

Бунда, банк томонидан инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришдан олдин ушбу лойиҳаларнинг молиявий жиҳатдан барқарорлиги, реал пул оқимлари ҳисобига ўзини ўзи қоплаши, лойиҳанинг таваккалчиликлари ҳамда ҳаётийлиги баҳоланиб, тақлиф этилаётган молиялаштириш схемасининг амалдаги қонунчиликка мақбуллиги экспертиза қилинади.

46. Инвестиция лойиҳасини экспертизаси- банк томонидан инвестиция кредитларини жалб этиш мақсадида тақдим этилган инвестиция лойиҳаларини иқтисодий самара олиш бўйича тайёрланган ўз-ўзини қоплаши асосланган ҳисоб-китоблар, тадбирлар режаси, инвестиция кредитлари таъминоти ва бошқа кўрсаткичларнинг инвестиция лойиҳалари юзасидан талабларга жавоб беришини ўрганишдир. Лойиҳани экспертиза қилиниши ваколат доирасида молиялаштирувчи филиал, ҳудудий бошқарма ва Бош офис ходимлари томонидан амалга оширилади.

47. Инвестиция лойиҳаларини экспертизадан ўтказишда лойиҳа ташаббускори бўлган мижознинг кредитга лаёқатлилиги аниқланади. Бундан ташқари лойиҳанинг самарадорлиги ва

ўзини ўзи қоплашига алоҳида эътибор қаратилиб, гаров таъминоти кредит ажратишнинг ёки қайтарилишининг асосий манбаси ҳисобланмайди.

48. Банк томонидан инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришда асосий омил бу техник иқтисодий асослаш/ёки бизнес режанинг ва таваккалчиликнинг мақбуллиги ҳамда лойиҳани ўз-ўзини қоплаши ҳисобланади.

49. Хўжалик юритувчи субъектларнинг инвестиция лойиҳалари хорижий кредит линиялари маблағлари ҳисобига молиялаштирилганда лойиҳа ташаббускорларининг ўз улушлари хорижий кредит линия шартларидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

50. Ўзбекистон Республикаси Президенти қарорлари билан амалга ошириладиган йирик лойиҳалардан ташқари, ҳудудларни ва тармоқларни ривожлантириш доирасида инвестиция лойиҳаларини кредитлаш ушбу лойиҳа ташаббускорининг шахсий маблағи ҳисобидан лойиҳа қийматининг 30 фоизидан кам бўлмаган миқдорда молиялаштирилган тақдирда амалга оширилади.

51. Лойиҳа ташаббускорлари лойиҳани амалга оширишда бевосита иштирок этадиган бино, иншоотлар, техника ва технологиялар, ускуналар, лойиҳани тайёрлаш, ҳужжатларни расмийлаштириш юзасидан амалга ошириладиган харажатлар, пул ва бошқа маблағлар билан ўз улуши сифатида қатнашишлари мумкин.

52. Инвестиция лойиҳалари банкнинг ўз маблағлари ҳисобидан молиялаштирилганда хўжалик юритувчи субъектларга кредитнинг айланма маблағлар (хом ашё, ёрдамчи материаллар, эҳтиёт қисмлар ва ҳ.к.) учун ажратиладиган қисми умумий ажратиладиган кредит суммасининг 25 фоизидан ошмаслиги шарт.

53. Инвестиция лойиҳалари хорижий кредит йўналишлари маблағлари ҳисобига молиялаштирилганда айланма маблағларни тўлдиришга ажратиладиган кредитнинг энг катта миқдори кредит йўналиши шартларидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

54. Инвестиция лойиҳаларини амалга оширишни молиялаштиришда Ўзбекистон Республикаси Гаров тўғрисидаги қонунга мувофиқ банк томонидан ажратилаётган маблағлар ҳисобига сотиб олинаётган объектни (бино, иншоат, ускуна ва бошқалар) белгиланган тартибда гаровга олиш амалиёти кенг қўлланилади.

55. Инвестиция лойиҳасини амалга ошириш учун кредит ҳисобидан сотиб олинаётган техникалар, асбоб-ускуна ва технологик линиялар бўйича тузилган шартнома шартларининг Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунлари талабларига ҳамда сотиб олинаётган технологик ускунанинг бугунги кундаги жаҳон бозори нархларига тўғри келиши юзасидан мустақил консалтинг компаниясининг ижобий хулосаси ва/ёки сотиб олинаётган техника, асбоб-ускуна ҳамда технологик линиялар нархлари юзасидан камида 3 та тегишли тижорат таклифлари асосида ишлаб чиқилган рақобат варақаси тақдим этилиши лозим.

56. Инвестиция лойиҳасининг қайтариш муддати мижоз томонидан тақдим этиладиган ТИА (бизнес-режа)нинг реал қопланиш муддати ва режалаштирилаётган пул оқимининг ҳажмига асосланиб, мақбул даражада белгиланиши лозим. Бунда, ажратиладиган кредитлар муддатларини банкнинг ликвидлилик ҳолати ҳамда жалб этиладиган чет эл кредит линиялари ва бошқа депозитларнинг қайтариш муддатларидан келиб чиққан ҳолда мутаносиб равишда белгиланиши лозим.

57. Қишлоқ хўжалик корхоналарига замонавий техника ва технологиялар, инновацион ишланмалар, эртапишар, ҳосилдор уруғларни харид қилишга имтиёзли шартларда узоқ муддатли кредитлар ажратилиши мумкин.

58. Инвестиция лойиҳаларини кўриб чиқиш муддати, кредитларни ажратиш ва мониторинг қилиш жараёни қарз олувчиларнинг тармоқ хусусиятлари, сўралаётган кредитнинг мақсади ҳамда ажратилаётган ресурсларнинг манбаларидан келиб чиққан ҳолда Марказий банк ва банкнинг кредитлаш юзасидан меъёрий ҳужжатларида белгиланган талаблар асосида амалга оширилади.

59. Инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришда фақат кредит бўйича таъминоти мавжудлиги билан чекланиб қолмасдан, уларнинг келажақдаги пул оқимлари ва молиявий истикболини чуқур таҳлил қилган ҳолда қарорлар қабул қилиш лозим.

3-§. Халқаро кредит линиялар ҳисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш

60. Халқаро кредит йўналишлари бўйича тартиб-қоидалар, назорат ҳамда фоизларни ундириш тартиби хорижий кредит йўналишини очиш юзасидан тузилган Бош битим (банклараро кредит шартномаси)дан келиб чиқади.

61. Таклиф этилаётган лойиҳани амалиётга татбиқ этиш учун хорижий кредит йўналишининг салоҳиятли қарз олувчилари бўлиб, илгари фаолият кўрсатган ёки янгидан ташкил этилаётган хўжалик юритувчи субъектлар ҳамда хорижий кредит йўналишлари шартларида кўзда тутилган бошқа юридик шахслар бўлиши мумкин.

62. Хорижий кредит йўналишлари ҳисобидан берилаётган кредитларнинг муддатлари ва сўндирилиш жадвали, имтиёзли давр, фоиз ставкаси ҳамда кредитнинг минимал ва максимал ҳажми банк томонидан лойиҳанинг самарадорлиги бўйича ўтказилган таҳлил натижалари, лойиҳанинг хусусиятлари ҳамда хорижий кредит йўналишлари шартларидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

4-§. Маҳаллий кредит линиялар ҳисобидан хўжалик юритувчи субъектларнинг лойиҳаларини молиялаштириш

63. Маҳаллий молия ташкилотларнинг кредит йўналишлари бўйича тартиб-қоидалар, назорат ҳамда фоизларни ундириш тартиби маҳаллий кредит йўналишини очиш юзасидан тузилган Бош битим ёки шунга тенглаштирилган ҳужжат шартларидан келиб чиқади.

64. Банкда қуйидаги молия ташкилотларнинг тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш учун кредит линиялари мавжуд :

- Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси томонидан Эркин иқтисодий ва кичик саноат зоналарида фаолият юритувчи корхона ва ташкилотларнинг лойиҳалари молиялаштириш учун ;

- Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси томонидан “Хунарманд” уюшмасига аъзо бўлган хунармандчилик фаолияти молиявий қўллаб қувватлаш лойиҳаларини молиялаштириш учун;

- Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси томонидан “Ҳар бир оила тадбиркор” давлат дастури доирасида лойиҳаларни молиялаштириш учун;

- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат Жамғармасининг кичик тадбиркорлик субъектлари лойиҳалари молиялаштириш учун;

- Ўзбекистон Республикаси Хусусийлаштирилган корхоналарга кўмаклашиш ва рақобатни ривожлантириш Давлат кўмитаси ҳузуридаги Хусусийлаштирилган корхоналарга кўмаклашиш Жамғармасининг Кичик тадбиркорлик субъектларининг хусусийлаштирилган объектлар ва корхоналар негизида амалга ошираётган лойиҳаларни молиялаштириш учун.

- Аҳоли бандлигини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ҳузуридаги “Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармаси” маблағлари ҳисобидан микрокредитлар ажратиш;

- Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси” маблағлари ҳисобидан қишлоқ хўжалиги фаолиятини ривожлантиришда иштирок этадиган лойиҳаларни молиялаштириш учун.

5-§. Кредит баҳоси ва банкнинг фоиз сиёсати

65. Банк кредити баҳоси кредитдан фойдаланганлик учун тўлов бўлиб, фоиз кўринишида, факторинг амалиётларида-дисконт, лизинг амалиётларида лизинг тўловлари кўринишида ифода этилади.

Банкнинг фоиз сиёсати Ўзбекистон Республикасининг “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”ги Қонунининг 28-моддасига мувофиқ мустақил равишда белгиланади.

Банк кредитларидан фойдаланиш шартлари банк томонидан бозор принциплари, шу жумладан мавжуд ресурсларнинг муддатлилиги, лойиҳаларнинг техник-иқтисодий асослари, кредитларнинг қайтарилиши имкониятидан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда белгиланади.

66. Ссудалар бўйича фоиз ставкалар кредит ресурсларининг қиймати ва банк учун зарур бўлган маржани ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

67. Фоиз ставкалар аниқланишида қуйидагилар инобатга олинади:

а) кредит сифатида берилаётган ресурслар қиймати;

б) кредитни тақдим этиш билан боғлиқ банк харажатлари ҳисобга олинган ҳолдаги қиймати;

в) берилаётган кредитнинг тармоқ хусусусиятлари, таваккалчилик ва таъминланганлик даражаси.

68. Ажратилаётган кредитлар бўйича фоиз ставкаларини ўзгартиришга Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкаси ёки молия бозори ставкаларининг ўзгариши, кредит портфелига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ банк харажатларининг ошиши ва бошқа сабаблар асос бўлиши мумкин.

69. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси томонидан тадбиркорлик субъектларининг кредитлари бўйича фоиз харажатларини қоплаш учун компенсация берилади.

70. Кредитларнинг имтиёзли фоиз ставкалари орқали тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси орқали кредитлар бўйича фоиз харажатларининг бир қисмини қоплаш учун компенсация бериш шаклида кредитларнинг бозор ставкаларини субсидиялаш механизми билан алмаштирилади.

71. Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан пахта хом ашёси етиштирувчиларига томчилатиб суғориш технологияларини жорий қилиш учун пахта хом ашёси экиладиган майдоннинг ҳар бир гектарига 8 млн. сўм субсидия тақдим этилади.

72. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан пахта хом ашёси ишлаб чиқарувчиларига томчилатиб суғориш тизимларини қуриш, реконструкция қилиш ва уларнинг бутловчи қисмларини сотиб олиш учун ажратиладиган кредитлар бўйича фоиз харажатлари тижорат банклари томонидан белгиланган фоиз ставкасидан бир гектарга 20 млн. сўмдан ошмайдиган қисмининг 10 фоизли пункти миқдорига қопланади.

73. Кредит шартномаларида томонлар келишуви асосида таваккалчилик даражаси билан боғлиқ равишдаги фоиз ставкасининг ўзгариши эҳтимоли кўзда тутилиши мумкин. Таваккалчилик даражасининг ўзгаришига мижоз молиявий ҳолатининг ёмонлашуви, пул оқимларининг бузилиши, кредитланаётган тармоқ ва ҳудуд билан боғлиқ қўшимча таваккалчиликларнинг вужудга келиши сабаб бўлади.

74. Банк ресурсларининг иқтисодий самарадорлиги ва даромадлигининг таъминланиши банкнинг актив операциялар бўйича фоиз ставкаларни бошқариш механизмига боғлиқ. Бунда актив операциялар бўйича ўрнатиладиган фоиз ставкалар кредит ресурсларининг қиймати ҳамда мақбул даражада фойда олиш учун етарли бўлган фоиз маржасининг йиғиндисидан иборат.

75. Банк томонидан ажратилган кредитлар бўйича фоизларни ҳисоблаш ва уларни тан олиш Адлия вазирлигида 2004 йил 30 январ 1306-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банкларида фоизларни ҳисоблаш тўғрисида" Низомнинг тегишли бандлари асосида амалга оширилади.

6-§. Фоизларни ўстирмаслик

76. Фоизларни ўстирмаслик сиёсати Адлия вазирлигида 2004 йил 24 январда 1304-сон билан рўйхатга олинган "Фоизларни ўстирмаслик тўғрисидаги Низом" талабларига мувофиқ амалга оширилади.

7-§. Молиявий ахборот

77. Кредитни баҳолаш учун кредит таваккалчиликларини мақбул даражада баҳолаш имконини берувчи қарз олувчи тўғрисидаги маълумотларнинг мавжудлиги талаб этилади.

78. Қарз олувчи ҳақидаги молиявий маълумотлар қуйидаги ҳужжатлар асосида ўрганилиши лозим (янги ташкил этилган юридик шахслар ҳамда якка тартибдаги тадбиркорлар, юридик шахс ташкил этмаган ҳолда фаолият юритаётган деҳқон хўжаликлари бундан мустасно):

а) қарз олувчининг давлат солиқ инспекциясига тақдим қилган охириги ҳисобот даври учун бухгалтерия баланси (1-сон шакл) ва дебиторлик ҳамда кредиторлик қарзлари тўғрисида маълумотнома (2а-сон шакл), молиявий натижалар тўғрисида ҳисобот (2-сон шакл) (янги ташкил этилган юридик шахслар ҳамда якка тартибдаги тадбиркорлар, юридик шахс ташкил этмаган ҳолда фаолият юритаётган деҳқон хўжаликлари бундан мустасно);

б) махсус лицензияга эга бўлган мустақил аудит ташкилоти томонидан аудит қилинган ҳисоботлар (молиявий ҳисобот) ва фойда ҳамда зарарлар тўғрисидаги ҳисоботлар;

в) кредитланадиган лойиханинг бизнес-режаси. Қарз олувчи томонидан тақдим этиладиган бизнес-режада буюртмалар портфелининг таркиби ҳамда банк кредитидан фойдаланган ҳолда ишлаб чиқариладиган товарлар ва кўрсатиладиган хизматлар бозорининг мавжудлиги асосланган бўлиши зарур;

г) кредитланадиган битимларни тасдиқловчи шартнома (контракт)нинг нусхалари;

д) гаровга қўйилаётган мол-мулкнинг рўйхати, ушбу мол-мулкларнинг мавжудлиги ва гаров қўювчига тегишли бўлганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар ёки кафил/кафолат берувчи субъектларнинг ушбу кафиллик/кафолатни бериш тўғрисидаги ишонч хати, гаров мулк эгасининг розилиги;

е) қарз олувчининг валюта ҳисобварағида пул маблағлари мавжудлиги ҳақидаги ваколатли банкнинг маълумотномаси (агар ҳисоб-китоб ва валюта ҳисобварақлари турли банкларда очилган бўлса);

ё) кредит муносабатларини ташкил этиш учун зарур бўлган статистик ҳисоботлар, прогноз тўғрисидаги маълумотлар ва бошқа ҳужжатлар ҳамда ахборот маълумотлари;

ж) жисмоний шахсларга ажратиладиган кредитлар бўйича мижоз ва унга кафиллик берувчи жисмоний шахснинг даромад манбалари ўрганилади;

з) зарурат туғилганда бошқа маълумотлар.

79. Қарз олувчи томонидан тақдим этилган молиявий ҳисоботлардаги кўрсаткичлар шубҳа туғдирган тақдирда уларнинг ҳаққонийлигига ишонч ҳосил қилиш мақсадида банк филиали тегишли Давлат солиқ инспекцияси идораларидан мижознинг топширган молиявий ҳисоботи нусхаси ёки ундан кўчирмасини олиш учун ёзма мурожаат қилиши мумкин.

80. Аудиторлик текширувларидан ўтказилган молиявий ҳисоботларни, пул оқими ва бошқа маълумотлар бўйича ҳисоботларни қарз олувчи томонидан тақдим этиш муддатлари кредит шартномасида кўрсатилиши лозим.

81. Мижоз кредит буюртмасининг кўриб чиқилиши жараёнида жорий матбуот, реклама эълонлари, қарз олувчининг ҳамкорлари, банклар, нобанк ташкилотлари ва бошқа шу сингари ташқи манбалардан фойдаланиши мумкин.

82. Зарурият юзасидан мижоз томонидан тақдим этилган маълумотларнинг ҳаққонийлигига шубҳа туғилган тақдирда банк ссуда берилгунга қадар қарз олувчининг корхонаси (хўжалиги)да ҳисоб юритилишининг аҳволи, баланс маълумотларининг ҳаққонийлиги, товар-моддий бойликларнинг реал мавжудлиги, уларнинг сақланиш шароитларини жойида ўрганиши мумкин.

83. Ўзбекистон Республикасининг “Кредит ахбороти алмашинуви тўғрисида”ги Қонуни ҳамда Марказий банкнинг амалдаги меъёрий ҳужжатларига асосан Кредитлар ахбороти миллий институти (КАМИ)га ва кредит бюроларига кредит бўйича тегишли маълумотларни банк филиаллари томонидан тақдим этилиши ҳамда маълумотлар алмашинувидан фойдаланиши мумкин.

84. Хўжалик юритувчи субъектларнинг кредит ажратиш тўғрисидаги буюртмалари банк филиали Кредит комиссияси йиғилишида кўриб чиқилишидан аввал “Кредит ахбороти миллий институти” ва кредит бюроларининг маълумотлар базасидан қарз олувчининг кредит тарихи тўғрисидаги ахборот олиниши зарур.

85. Ҳар бир қарз олувчи бўйича очилган кредит йиғмажилдида Кредит ахбороти миллий институти ва кредит бюросидан олинган маълумотлар асосида мижознинг кредит тарихи таҳлилига боғлиқ ҳужжатлар бўлиши тавсия этилади.

8-§. Кредит таъминотига қўйиладиган талаблар

86. Банк тизимида кредитлар Ўзбекистон Республикасининг “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”ги Қонуннинг 34-моддасига биноан мол-мулк гарови, банк ва суғурта ташкилотларининг кафолати, учинчи шахслар кафиллиги ҳамда кредитларни қайтмаслик хавфини суғурталаш мажбуриятлари сифатидаги таъминот турлари мавжуд бўлгандагина бериллади.

87. Ўзбекистон Республикасининг “Гаров реестри тўғрисида”ги Қонунига асосан банк томонидан ажратилган кредитлар бўйича расмийлаштирилган гаров таъминоти тўғрисида маълумотлар “Гаров реестри” давлат унитар корхонасининг www.garov.uz сайтига киритилади.

Маълумотларнинг ушбу сайтга киритилиши қарздорнинг ёзма розилиги билан амалга оширилади ва бу ҳолат кредит шартномасида акс эттирилади.

88. Кредитларнинг таъминотига қуйидагилар расмийлаштирилиши мумкин:

- а) омонатлар ва депозитлар гарови;
- б) транспорт воситалари гарови;
- в) қимматбаҳо металллар ва тошлардан ясалган заргарлик буюмлари гарови;
- г) кўчмас мулк гарови;
- д) асосий воситалар гарови;
- е) давлат қимматли қоғозлари гарови;
- ё) банклар ва суғурта ташкилотларининг кафолати;
- ж) тадбиркорлик хатари ёхуд шартнома бўйича жавобгарлик суғуртаси;
- з) Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг кафолати;
- и) суғурта компаниясининг суғурта полиси;
- й) ер участкаларини ижарага олиш ҳуқуқи;
- к) қишлоқ хўжалик маҳсулотининг келгуси йил ҳосили гарови;
- л) учинчи шахс кафиллиги/кафолати;
- м) ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқлар гарови;
- н) қонун ҳужжатлари билан таъқиқланмаган бошқа мол-мулклар гарови.

89. Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 8 майдаги “Давлат хавфсизлигини таъминлаш манфаатлари нуқтаи назаридан гаров ва ипотека қўлланилиши мумкин бўлмаган объектлар тоифалари рўйхатини тасдиқлаш тўғрисида”ги 114-сонли Қарори киритилган мулклар гаров предмети бўла олмайди.

90. Суғурта полислари кредит таъминотига фақат Ўзбекистон Республикасида суғурта фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқига (лицензия) эга бўлган суғурта компаниялариники қабул қилинади.

Суғурта компанияларининг суғурта полислари расмийлаштирилишидан аввал уларнинг молиявий ҳолатини барқарорлиги тўғрисида маълумот ёки юқори рейтинг даражасини тасдиқловчи ҳужжатлар ва фаолияти юзасидан тегишли лицензияси тақдим этилиши зарур.

Таваккалчилик хатари юқорилигини инобатга олиб кредит сиёсатининг 103-бандига кўра суғурта полислари 100% таъминот сифатида қабул қилинганда Суғурта компанияларининг:

- номоддий активларини;
- таъсисчиларнинг устав капиталига улушлар бўйича қарзини;
- мақсадли тушумлар ва келгуси давр харажатлари ва тўловлари учун захираларини;
- таъсисчилар ўртасида тақсимлаш учун мўлжалланган тақсимланмаган фойданинг қисмини;
- таъсисчиларга, акциядорларга ва ходимларга берилган қарзлар, шунингдек ушбу қарзлар бўйича жамғарилган фоизларни;
- дебитор қарздорлигини;
- суғурта (қайта суғурта қилиш) шартномасида белгиланган тўлов санасидан уч ойдан кўп муддат мобайнида суғурта қилдирувчилар (қайта суғурта қилдирувчилар) томонидан тўланмаган суғурта (қайта суғурта) мукофотларини;
- берилган кафолатларини;
- солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича дебиторлик қарзлари бўйича кўрсаткичларини ўрганиб чиқиши лозим.

91. Кредит таъминоти сифатида депозитлар, суғурта полислари ёки бошқа таъминот турлари расмийлаштирилганда ушбу таъминот асосида ажратилаётган кредит ҳамда таъминоти муддатларининг ўзаро мутаносиблиги таъминланиши лозим.

92.Кредит таъминоти сифатида кўчмас мулк, асосий воситалар, шунингдек транспорт воситалари, ўзи юрар қишлоқ хўжалик техникаси ва товар-моддий бойликлар гарови расмийлаштирилганда мулк эгасидан ушбу мол-мулкларнинг ҳақиқатда мавжудлиги ва ушбу мол-мулклар белгиланган тартибда ваколатли органлар рўйхатида турганлиги тўғрисидаги тегишли маълумотлар олиниши зарур.

93.Ўзбекистон Республикасининг “Ипотека тўғрисида” ва “Гаров тўғрисида”ги Қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 мартдаги ПФ-3047-сонли фармонида асосан ликвидли мол-мулк, реал қимматликларни гаровга олган ҳолда ссудалар берилгунга қадар ҳамда кредитлаш жараёнида уларнинг мавжудлиги, яроқлилиги ва сақланганлиги жойида ўрганилади.

94. Гаровга тақдим этилган мулк ноликвид ёки ушбу мулкга келажакда харидор топилиши эҳтимоли кам бўлган ҳолларда ҳамда унинг баҳоси сунъий равишда оширилганлиги сабабли банк гаровни рад этиш ҳуқуқига эга.

95.Гаров кредитни қайтаришнинг ягона манбаси бўлиб ҳисобланмайди. Кредитни қайтаришнинг асосий манбаси тадбиркорлик субъектларининг хўжалик фаолияти давомида олган молиявий даромадлари, жисмоний шахслар учун эса уларнинг меҳнат фаолияти давомида олган барча даромадлари ҳисобланади.

96.Гаров сифатида олинган мулкка эгалик қилаётган ваколатли органнинг тегишли рухсатномаси олиниши тавсия этилади (агар давлат улуши бўлса – Давлат рақобат кўмитасининг рухсатномаси, агар акциядорлик жамиятининг мулки бўлса Устав бўйича ваколат берилган ваколатли орган, бошқа мулкчилик шаклларида корхона Уставида кўрсатилган ваколатли орган қарори).

97.Банк филиалларида кредитлар ажратилганидан сўнг қабул қилинган таъминотнинг жорий ҳолати, етарлилиги ва ликвидлилиги юзасидан мониторинг филиалнинг бириктирилган кредит ходимлари томонидан чоракда бир марта ўтказилади ҳамда натижаси бўйича далолатнома тузилади. Мониторинг натижаларига кўра, гаровга қўйилган мулк қиймати тушиб бораётганлиги кузатилса, банк гаровни рад этиш ёки қўшимча таъминот талаб этиш ҳуқуқига эга.

Кредит таъминоти сифатида тавсия этилаётган гаров предмети (кўчмас-мулк, енгил ва юк автотранспорт воситалари, ўзи юрар қишлоқ хўжалик техникаси, асбоб-ускуналар ва шу кабилар) қарз олувчи рўйхатдан ўтган ҳудудда (вилоят) жойлашган бўлиши тавсия этилади.

98.Узоқ муддатли кредитларга расмийлаштирилган таъминотнинг қиймати ва кредитнинг тўловлар бўйича жорий қарздорлигига етарлилиги йилида камида бир марта тегишли далолатнома билан расмийлаштирилади.

99.Кафил субъектлар тўлов қобилиятини таҳлил қилиш мобайнида ажратилган ва унинг кафиллиги остида берилган кредитлар бўйича муддати ўтган қарздорликлари, шунингдек муддати ўтган кредитор қарздорликлари мавжуд бўлса балансининг ноликвидлиги ёки зарар билан ишлаётганлиги аниқланса, шунингдек жами активлари бериладиган кафиллик суммасидан кам бўлса ёхуд ўз мажбуриятларида банк кредитларидан қарздорлиги бериладиган кафиллик суммаси билан бирга жами активларидан ортган ҳолда уларнинг кафиллиги кредит таъминоти сифатида қабул қилинмайди.

Банкнинг йирик корпоратив мижозлари ҳисобланган “Ўзагротехсаноатхолдинг” АХК ва “Агрокимёхимоя”АЖ, “Ўзпахтасаноат” АЖ, “Ўздонмахсулот” АК “Ўрмон хўжалиги Давлат Кўмитаси тизимидаги корхоналар ҳамда ҳукуматнинг қарорлари, баёнлари ва топшириқлари асосида учинчи шахслар кафиллиги билан банк кредити ҳисобидан молиялаштирилаётган лойиҳалар бўйича истисно қилиниши мумкин.

100.Кафиллик асосида ажратилган кредитларнинг мониторинги натижасида кафил субъектнинг молиявий ҳолати ёмонлашганлиги ажратилган кредитнинг таъминотига бошқа таъминот тури расмийлаштирилади ёки кредит муддатидан олдин сўндирилади.

9-§. Ссуда ҳажмининг таъминотга нисбати

101.Ажратилаётган кредитлар ҳамда банк кафолатларнинг қайтарилмаслиги хатарини олдини олиш мақсадида қарз олувчи томонидан кредит миқдорини 1,2 (120%) тузатиш коэффициентидан кам бўлмаган таъминот тақдим этиши лозим.

102. Банк томонидан таъминотга тақдим этилган гаров предметининг баҳолаш қийматиغا қуйидаги тузатиш коэффициентларини қўллаган ҳолда гаровга қабул қилинади:

Мол-мулклар тури	тузатиш коэффициенти
1.Кўчмас мулклар (қурилиш даврига кўра) а) шаҳарларда жойлашган бино иншоатлар б) туман марказларида жойлашган бино иншоатлар в) қишлоқ ҳудудларда жойлашган бино иншоатлар г)ипотека кредитида уй - жой ***	- 0,75 - 0,6 - 0,5 - 1
2. Енгил ва юк автотранспорт воситалари*: а)маҳаллий ишлаб чиқарувчилар транспорт воситалари: - ишлаб чиқарилган муддати 2 йилгача - ишлаб чиқарилган муддати 2 йилдан 3 йилгача - ишлаб чиқарилган муддати 3 йилдан 5 йилгача - ишлаб чиқарилган муддати 5 йилдан 10 йилгача б)чет эл давлатларида ишлаб чиқарилган транспорт воситалари (шу жумладан ўзи юрар қурилиш техникалари) в)жисмоний шахсларга автокредит берилганда автотранспорт***	- 0,7 - 0,6 - 0,5 - 0,3 - 0,5 - 1
3.Ўзи юрар қишлоқ хўжалик техникаси **	- 0,6
4.Асбоб-ускуналар (дастгоҳлар, қурилмалар, технологик линиялар ва шу кабилар)	- 0,6
5.Кредит ҳисобига олинган товар-моддий бойликлар лойиҳа амалга ошириладиган ишлаб чиқариш бино-иншоотлар билан бирга тақдим қилинганда	- 0,75
6.Қимматбаҳо металллар ва тошлардан ясалган заргарлик буюмлари	- 0,8
7.Ер участкаларини ижарага олиш ҳуқуқлари (имтиёзли кредитларга)	- 0,6
8. ДҚҚ (Давлат қимматли қоғозлари)	- 1
9. Миллий ва эркин айирбошладиган валютада омонат ва депозитлар (шу жумладан нақд пул)	- 1
10.Суғурта компанияси ёки банк кафолати	- 1
11. Учинчи шахс кафолати ва кафиллиги	- 1
12. Кредит қайтмаслик суғурта полиси	- 1

Изоҳ:

*) транспорт воситалари гаров сифатида 5 йил муддатгача ажратиладиган кредитлар бўйича қабул қилинади.

**) ўзи юрмайдиган қишлоқ хўжалик техникалари (омоч, култиватор, ўғит сепгич, тойлаб зичлагич, тиркама ва шу кабилар) фақат ўзи юрар техника билан бирга комплект сифатида гаровга олинади. Шу жумладан чет эл, МДХ давлатларида ҳамда Ўзбекистонда ишлаб чиқарилиб, фойдаланиши муддати 10 йилдан ошган авто ҳамда мото транспорт воситалари, қишлоқ хўжалик техникаси ва қурилиш машиналари ноликвид ҳисобланиб, кредит таъминоти сифатида гаровга олинмайди.

***) янги қуриладиган уй-жойнинг қиймати лойиҳа смета суммаси бўйича, янги автотранспорт эса унинг чакана нархи бўйича қайта баҳоланмасдан олинishi мумкин.

103. Банк тизимида 100 % учинчи шахс кафиллиги ёки суғурта полиси қуйидаги йўналишларга кредитлар ажратилганда таъминот сифатида қабул қилишга руҳсат этилади:

- хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларига ажратилган кредитлар;
- жисмоний шахсларга ажратиладиган таълим кредитлар;
- истеъмол (овердрафт) кредитлар ;
- давлат эҳтиёжи учун етиштириладиган пахта ва ғалла хосилини (шу жумладан қўшимча озиклантириш) молиялаштириш учун ажратиладиган кредитлар;

- оилавий тадбиркорлик ва хунармандчиликни ривожлантиришга ажратиладиган кредитлар;

- касб хунар коллежи битирувчилари томонидан тадбиркорлик фаолиятини ташкил этиш учун ажратиладиган кредитлар;

- кам таъминланган оилаларни иш билан таъминлаш учун ажратилган кредитлар;

-Хукумат топшириқларида мақсади ва таъминоти аниқ кўрсатилган кредитлар.

104. Жисмоний шахсларга кредит ажратилишида ва кафиллиги қабул қилинишида уларнинг бир ойлик даромадларини кўпи билан 50 фоизи таъминот сифатида қабул қилиниши тавсия этилади.

105.Жисмоний шахсларга энг кам ойлик иш ҳақининг 100 баробаридан юқори миқдорларда ажратиладиган кредитлар таъминотига тез сотилувчи ликвидли мол-мулк гарови талаб қилиниши тавсия этилади.

106.Банк таваккалчиликларини камайтириш мақсадида кредит таъминоти учун Суғурта компанияларининг кредитларни қайтарилмаслик хатарини суғурта полислари қарз олувчига ажратилаётган кредит миқдорининг кўпи билан 25 фоизигача, Халқаро молия институтлари ва хорижий банклар маблағлари ҳисобига молиялаштириладиган лойиҳалар бўйича 50 фоизигача қабул қилиш тавсия этилади.

Учинчи шахс кафиллиги тақдим этилганда таъминот суммаси қарз олувчига ажратилаётган кредит миқдорининг 25 фоизигача қабул қилиш тавсия этилади.(Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги “Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси” томонидан кредит миқдорининг 50 фоизигача бериладиган кафиллик таъминоти бундан мустасно)

107.Қишлоқ хўжалигида агротехник тадбирларнинг ўз вақтида амалга оширилиши ҳамда қайта ишлаш жараёнининг узлуксизлигини таъминлаш мақсадида иқтисодиётнинг стратегик тармоқлари бўлган “Ўзпахтасаноат” АК, “Ўздонмаҳсулот” АК, “Ўзагрокимёхимоя” АК, “Узагротехсаноатхолдинг”АХК, “Ўрмон хужалиги Давлат Кўмитаси тизимига кирувчи корхоналарга уларнинг ушбу тизим ташкилотлари кафиллиги асосида ажратилаётган кредитларга мазкур сиёсатнинг 106-бандидаги талаблар қўлланилмайди.

108.Кредит таъминотини баҳолаш жараёнида қарз олувчининг гаровга бериладиган мол-мулклар қиймати юзасидан махсус лицензиясига эга бўлган мустақил баҳоловчи компаниянинг хулосаси олиниши лозим.

109.Мустақил баҳоловчи компаниянинг хулосаси асосида гаровга таклиф этиладиган мол-мулкларнинг ҳақиқатда мавжудлиги, кредит суммасига етарлилиги филиал бошқарувчиси ҳамда масъул ходим томонидан ўрганилиб, натижаси бўйича бошқарувчи, қарз олувчи ва гаровга кўювчи тарафларидан уч (ёки икки) томонлама имзоланган ҳолда баҳо белгиланади ва келишув далолатномаси филиалда тегишли тартибда расмийлаштирилади.

Ушбу далолатномада баҳолашни амалга оширган мустақил баҳоловчи лицензиясининг ҳақиқийлиги, гаровга олинаётган мол-мулкларнинг махсус тавсифлари (эгалари, ишлаб чиқариш (қурилиш) йиллари, жорий ҳолати, бозордаги реал қиймати, истиқболда сотила олиниши), сўралаётган кредит суммасига етарлилиги ва таҳлил жараёнида фойдаланилган маълумотлар манбалари аниқ кўрсатилади.

110.Гаровга олинаётган мулкларга нисбатан гаров ҳуқуқи амалдаги қонунчиликда белгиланган тартибда расмийлаштирилганидан сўнг банк томонидан кредит таъминоти сифатида қабул қилиниши мумкин.

111.Қимматбаҳо металллар ва тошлардан ясалган заргарлик буюмлари кредит таъминоти сифатида расмийлаштирилаётганда уларнинг ҳақиқийлигини тасдиқлаш учун ваколатли органларнинг хулосаси олиниши зарур.

112.Транспорт воситаларини (автотранспорт, ўзи юрар қишлоқ хўжалик техникаси, қурилиш машиналари ва ҳ.к.з.) гаров сифатида расмийлаштириш жараёнида уларнинг ликвидлиги (тез сотилувчанлиги), янги техникаларнинг амортизация нормалари биринчи навбатда ҳисобга олиниши, бошқа техникалар, технологиялар ва машиналар бўйича эса уларнинг яроқлилиқ ҳолатига ҳамда сўраладиган кредит муддатига асосланиш лозим.

113.Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро қилиш тўғрисида”ги Қонунига асосан фуқароларнинг яшаши учун зарур бўлган ягона турар-жойлари ва уй жиҳозлари, шунингдек тез бузиладиган маҳсулотлар гаровга олинмайди (ипотека кредитлари бўйича расмийлаштирилаётган таъминот бундан мустасно).

114. Қишлоқ хўжалик маҳсулотининг бўлғуси йил ҳосили ва ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқини гаровга олиш Адлия вазирлигида 2004 йил 16 апрелда 1337-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларига бўлғуси ҳосилни гаровга олган ҳолда кредит бериш тартиби тўғрисидаги Низом” ва 2004 йил 30 апрелда 1345-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан фермер хўжалиқларини ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқини гаровга олган ҳолда кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом” талабларига мувофиқ амалга оширилади.

115. Ундирув Ўзбекистон Республикасининг “Гаров тўғрисида” ва “Ипотека тўғрисида”ги Қонунлари ҳамда гаров ва ипотека шартномалари талабларига риоя қилган ҳолда гаров мулкларига нисбатан амалга оширилади.

116. Банк қарздорнинг пул маблағлари етарли бўлмаган тақдирда кредит бўйича қарздорликни Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 4 декабрдаги 422-сонли “Банкларнинг кредитлари бўйича қарздорлик ўз вақтида қайтарилмаган тақдирда ундирувни қарздорларнинг ликвидли мол-мулкига қаратиш тартибини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарори асосан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тузилган ва нотариал тасдиқланган ёзма битим асосида қарздорнинг ликвидли мол-мулки ҳисобига ёхуд ундирувни суд тартибида қарздорнинг ликвидли мол-мулкига қаратиш йўли билан қайтаришга ҳақлидир.

117. Кредит бўйича қарзни қарздорнинг ликвидли мол-мулки ҳисобига қайтариш тўғрисидаги банк ва қарз олувчи ўртасидаги ёзма битим кредит ҳамда фоиз тўловлари юзасидан қарз тўлиқ қайтарилгунга қадар тузилиши мумкин.

118. Кредит шартномалари бўйича тўловлар кечиктирилганда қарз олувчи кредиторга кечиктирилган ҳар бир кун учун мажбурият бажарилмаган қисмининг шартномада келишилган миқдорида пеня тўлаши, бироқ бунда пенянинг умумий суммаси йиллик қарз суммасининг 50 фоизидан ошиб кетмаслигига эътибор қаратиш лозим.

10-§. Банкка дахлдор шахсларга кредит ажратилиши

119. Банкка дахлдор шахслар (инсайдерлар)ни кредитлаш жараёни Адлия вазирлигида 2015 йил 5 августда 2706-сон билан рўйхатга олинган “Банкка алоқадор шахслар билан тузиладиган битимлар тўғрисидаги Низом” талабларига мувофиқ амалга оширилади.

120. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 25 апрелдаги “Банклар ва банк фаолияти тўғрисида”ги Қонунининг 26-моддасига асосан банкка алоқадор шахсларга кредитлар банк Кенгашининг қарорига асосан берилади.

121. Банкка алоқадор бўлган битта шахсга тўғри келувчи таваккалчиликнинг энг юқори даражаси банкнинг биринчи даражали капиталининг 25 фоизидан ошмаслиги лозим.

122. Бир қарз олувчи ёки бир-бирига дахлдор қарз олувчилар гуруҳига тўғри келувчи таъминланмаган кредит (эътимодли кредит), шунингдек факторинг хизматлари учун таваккалчиликнинг энг юқори миқдори банк биринчи даражали капиталининг 5 фоизидан ошмаслиги зарур.

123. Банк томонидан мижозларга кўрсатилган лизинг хизматларининг умумий ҳажми банк биринчи даражали капиталининг 25 фоизидан ошмаслиги керак.

124. Бир қарз олувчи ёки ўзаро боғлиқ қарз олувчилар гуруҳига ажратилган кредитларнинг умумий миқдори (балансдан ташқаридаги мажбуриятлари билан биргаликда) биринчи даражали банк капиталининг 10 фоизидан ошган тақдирда ушбу кредитлар йирик кредитлар деб ҳисобланади.

Барча йирик кредитларнинг умумий миқдори банк биринчи даражали капиталига нисбатан 8 мартадан ошмаслиги шарт.

125. Банкнинг барча алоқадор бўлган шахсларига тўғри келувчи таваккалчиликнинг энг юқори даражаси банк биринчи даражали капиталининг 100 фоизидан ошмаслиги лозим.

IV Боб. Кредитларга хизмат кўрсатиш

1-§. Кредит йиғмажилди

2-§. Кредитларни таснифлаш

1-§. Кредит йиғмажилди

126. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2000 йил 2 мартда 906-сон билан рўйхатга олинган “Ўзбекистон Республикаси банкларида кредит ҳужжатларини юритиш тартиби тўғрисидаги Низом” мувофиқ ҳар бир берилган кредит учун кредит йиғмажилди юритилади.

127. Кредит йиғмажилди кредит шартномаларини имзолаш ёки тасдиқлаш кунда очилади ҳамда асосий қарз ва фоизлар бўйича қарздорлик тўлиқ сўндирилганидан сўнг ёпилади.

128. Банкнинг филиали ўз ваколатидан юқори лойиҳалар бўйича тўлиқ шакллантирилган йиғмажилдларни ҳудудий бошқарма Кредит комиссиясига тақдим этган ҳолатда, ушбу бошқарма Кредит комиссияси уни ўз йиғилишида муҳокама қилиб, кўриб чиққанидан сўнг йиғмажилд қарордан кўчирма билан биргаликда филиал кассасида сақлаш учун филиалга қайтарилади.

Йиғмажилд амалдаги тартибларга биноан банк кассасида кирим қилиниши филиал кредитлаш таркибий тузилма бошлиғи ва филиал бошқарувчи ўринбосари, кредит ҳужжатларни банк кассасида бут сақланишига филиал бошқарувчиси, бош бухгалтер ва касса мудири шахсан жавобгардир.

129. Кредит йиғмажилди ҳужжатлари банк кассасига 1 сўм қийматида балансдан ташқари тегишли ҳисобварағига кўзда тутилмаган вазиятлар бўйича кирим касса ордери орқали кирим қилинган ҳолда сақланади.

130. Кредит йиғмажилди ва кредит таъминоти ҳужжатларини банк кассасига кирими ҳамда кассадан чиқим қилиниши фақат Кредит бўлими бошлиғи томонидан расмийлаштирилган ва филиал бошқарувчиси томонидан имзоланган хизмат фармойиши асосида кўзда тутилмаган вазиятлар бўйича касса ордерлари орқали амалга оширилади.

131. Кредит бўлими бошлиғи томонидан кассага кредит йиғмажилдларини топшириш ва кассадан олиш жараёни алоҳида китобда юритилади ва ушбу китобга йиғмажилдларни кассадан олиш вақтлари, сабаблари, кассага топшириш муддатлари ҳамда масъул ходимлар тўғрисидаги маълумотлар киритилади.

132. Кредит йиғмажилдлари кассадан вақтинча олинганда, агар бошқа ҳолатлар кўзда тутилмаган бўлса, шу куннинг ўзида кассага қайта топширилиши шарт. Бунга филиал кредит бўлими бошлиғи, касса мудири ва филиал бошқарувчиси шахсан жавобгар ҳисобланади.

133. Мижозларга ажратилган кредитлар бўйича очилган кредит йиғмажилдларидаги ҳужжатларнинг Марказий банкнинг кредитлашга оид меъёрий ҳужжатлари ва банкнинг ички кредит тартиботлари талабларига асосан расмийлаштириш ва банк ҳисоботида тўғри акс эттириш жавобгарлиги банк филиалларининг масъул кредит ходимлари, назорати эса филиаллар бошқарувчилари зиммаларига юклатилади.

134. Ажратилган кредитлар сифатини аниқлаш ва эҳтимолий зарарларни қоплаш учун етарли миқдорда захира яратиш мақсадида банк филиалларида ажратилган кредитлар бўйича расмийлаштирилган кредит йиғмажилдларининг бутлиги мунтазам равишда Кредит комиссиясида муҳокама қилинади.

2-§. Кредитларни таснифлаш

135. Кредитларни таснифлаш Адлия вазирлигида 2015 йил 14 июлда 2696-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банкларида активлар сифатини таснифлаш ва активлар бўйича эҳтимолий йўқотишларни қоплаш учун захиралар шакллантириш ҳамда улардан фойдаланиш тартиби тўғрисидаги Низом” талабларига мувофиқ амалга оширилади.

136. Кредитларнинг таснифи масъул кредит ходими томонидан мунтазам равишда қайта кўриб чиқилиши ҳамда зарур бўлганда улар қайта таснифланиши лозим. Активлар бўйича эҳтимолий зарарни қоплаш учун захиранинг етарлилиги ва зарур ҳолатларда қўшимча захира ташкил қилишнинг таҳлили ойда 1 мартадан кам бўлмаган даврийликда амалга оширилади.

137. Банк филиалининг кредит портфелида мавжуд бўлган ҳар бир кредит (факторинг, лизинг)нинг таснифланиши ва уларга тегишли миқдорда захиралар яратилиши филиал Кредит комиссиясининг қарори асосида амалга оширилади.

138. Кредит бўлими томонидан ушбу баёнлар асосида таснифланган кредитларга тегишли миқдордаги захиралар филиалда ўрнатилган тартибда яратилади. Эҳтимолий

йўқотишларга захиралар ўз вақтида ҳамда тўғри ташкил этилиши юзасидан ҳудудий бошқармалар ва тасарруфларидаги филиаллар раҳбарлари, уларнинг Кредит комиссиялари аъзолари жавобгардир.

139.Кредит қўйилмаларининг таснифи бўйича “умидсиз” деб топилган кредитларни банкнинг баланс ҳисобидан чиқарилиши банк Бошқарувининг қарорига асосан (тегишли Кредит комиссияларининг қарорлари, Бош офиснинг кредитлаш тармоқ тузилмалари ва Юридик хизмат департаментининг хулосалари ҳамда банкнинг Кредит қўмитаси қарори) амалга оширилади.

140.Қарз олувчиларга ажратилган кредитлар муддатини банкнинг ҳудудий бошқармалари ҳамда тасарруфларидаги филиаллар томонидан узайтирилиши кечиктирилган муддат даврида қайтарилиши учун маблағлар тушумининг аниқ манбалари бўлган тақдирдагина амалга оширилиши мумкин.

141.Банклараро хорижий кредит йўналишлари бўйича берилган кредитларга захиралар кредит йўналиши валютасида банкнинг ўз валюта маблағлари ҳисобидан ташкил этилади.

V Боб. Кредит портфелини бошқариш

1-§.Кредит портфелининг диверсификацияси

2-§.Банк кредит портфелининг аудити

3-§.Кредит ва лизинг операциялари бўйича чекловлар

4-§.Банк кредит портфелининг умумий ҳажмига чекловлар

5-§.Кредит таваккалчилигини бошқариш

6-§.Кредитларнинг турлари

1-§. Кредит портфелининг диверсификацияси

142.Банк кредит портфелининг диверсификацияси деб кредит қўйилмаларининг иқтисодий тармоқлари, ҳудудлар, қарз олувчилар гуруҳлари ҳамда кредит турлари бўйича самарали тақсимланиши тушунилади. Диверсификациянинг асосий мақсади - банк томонидан ажратилаётган кредитларни турли тармоқларга оптимал тақсимлаш орқали таваккалчилик даражасини минималлаштиришдир.

143.Кредит портфелини бошқариш ва кредитлар қайтарувчанлигини мониторинг қилиш юзасидан чора-тадбирлар банк Кредит қўмитаси ва комиссияларининг раҳбарлигида амалга оширилади.

144.Кредит қўйилмаларининг иқтисодий тармоқлар, ҳудудлар, қарз олувчилар бўйича диверсификацияси кўп жиҳатдан банк кредит портфелини бошқаришнинг зарурлиги билан белгиланади.

145.Кредит портфели диверсификацияси қуйидаги тўпланувларни ўз ичига олади:

а)бир қарз олувчига ажратилган ссудалар;

б)ўзаро боғлиқ қарз олувчилар гуруҳига ажратилган ссудалар;

в)бир иқтисодий тармоғига боғлиқ фаолиятни амалга оширувчи қарз олувчиларга ажратилган ссудалар.

146.Банк томонидан ажратилаётган кредитларнинг умумий ҳажми банкнинг тасдиқланган йиллик бизнес-режаси параметрлари асосида белгиланади.

147.Таснифланган кредитлар (қарз олувчи, соҳа, кредит мақсадлари, таъминот тури ва бошқа шу кабилар бўйича) маълум бир даражадаги таваккалчилиги билан характерланади.

2-§. Банк кредит портфелининг аудити

148.Кредит таваккалчилигини бошқариш бўйича ишларнинг ушбу Сиёсат ҳамда кредит тартиботларига мувофиқлигига ишонч ҳосил қилиш мақсадида аудит текширувлари давомида банк кредит портфели текширувдан ўтказилади.

149.Банкнинг Ички аудит хизмати томонидан банк филиалларида режа асосида ўтказиладиган текширувларда, шунингдек банкнинг йиллик молиявий ҳисоботларини ташқи аудитдан ўтказишда кредит портфели таҳлил қилиниб, кредитлар Марказий банк ва банкнинг ички меъёрий ҳужжатларига амал қилинган ҳолда ажратилганлиги, кредит портфелининг

белгиланган тартибда таснифланиши, муддати ўтган ва суд жараёнидаги кредитларни ундириш юзасидан кўрилган чора-тадбирларга баҳо берилади.

150.Текширув жараёнида қуйидагилар ўрганилади:

а)кредитларнинг сифати, шу жумладан муаммоли кредитларни баланснинг тегишли ҳисобварақларида акс эттирилиши ҳамда улар учун белгиланган тартибда захиралар шакллантирилганлиги;

б)кредитлаш борасида ваколатларга риоя этилиши;

в) Кредит ҳужжатларини мавжудлигини инвентаризация қилиш

151.Ички аудит хизматининг банк Кенгашига тақдим этиладиган чорак ҳисоботларида банк филиалларида ўтказилган текширувларга асосланган ҳолда кредит портфели ҳолати тўғрисидаги маълумотлар бериб борилади.

4-§. Банк кредит портфелининг умумий ҳажмига чекловлар

152.Банк филиали умумий кредит қўйилмаларининг ҳажмида муддати ўтган кредитларнинг салмоғи (балансдан ташқаридаги кредитлар билан биргаликда) 5 фоиздан ошиб кетса, унда муддати ўтган кредитлар ҳажми камайгунга қадар кредитлаш жараёни мазкур филиалда вақтинча тўхтатилиши мумкин.

5-§. Кредит таваккалчилигини бошқариш

153.Кредит таваккалчилигини бошқаришнинг асосий мақсади – банкнинг кредитлаш ва инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш жараёнида мавжуд усуллардан оқилона фойдаланган ҳолда кредит портфелини диверсификациялаш, самарали бошқариш ҳамда унинг сифатини оширишдан иборатдир. Бунда банкнинг кредитлаш билан бевосита шуғулланувчи таркибий тузилмалари томонидан қуйидаги вазифалар бажарилади:

а)ўз йўналишида ажратилган кредит маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини таҳлил қилиш ва уларни сўндириш графикларига асосан ундириб бориш;

б)кредитларнинг таъминланганлигини мониторинг қилиш;

в)кредитларнинг қайтарилувчанлик даражасини ошириш бўйича зарур чора-тадбирларни кўриш.

154.Қарз олувчининг кредит таваккалчилиги даражасини камайтириш ва кредитлар қайтарувчанлигини таъминлаш учун фойдаланиладиган инструментларга қуйидагилар киради:

а)банкни қарз олувчининг фаолияти тўғрисидаги маълумот билан таъминлашни яхшилаш усуллари;

б)мижознинг банк олдидаги ўз мажбуриятларини бажаришга тайёрлик даражасини оширувчи омиллар;

в)банк ва қарз олувчи ўртасида қарз олувчи томонидан кредит шартномаси шартларини бажариш имкониятларини кўтаришга қаратилган ҳамкорликни ташкил этиш;

г)жисмоний шахсларни кредитлашда скоринг таҳлилий маълумотларни инобатга олиш;

д)босқичма-босқич кредитлаш.

155.Кредитларни ажратиш жараёнида таваккалчилик даражасини камайтириш мақсадида “Кредит ахбороти миллий институти” ва кредит бюроларининг маълумотлар базасидан олинаётган ахборотлар асосида қарз олувчиларнинг кредит тарихи ва бошқа банклардан қарздорлиги банк томонидан таҳлил қилинади.

156.Таваккалчиликни чегаралаш бўйича белгиланган меъёрларга риоя этиш шароитида Адлия вазирлигида 2015 йил 13 августда 2709-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банкларининг ликвидлигини бошқаришга қўйиладиган талаблар тўғрисидаги Низом”га асосан ликвидлик меъёрларига ва 2015 йил 6 июлда 2693-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари капиталининг монандлигига қўйиладиган талаблар тўғрисидаги Низом” талабларига мувофиқ капиталнинг етарлилик коэффициентида қатъий риоя этилиши зарур.

6-§. Кредитларнинг турлари

157.Банкнинг кредит портфели кредитларнинг қуйидаги турларидан шакллантирилади:

а) Ўзбекистон Республикаси Хукуматининг алоҳида чора-тадбирлари ҳамда давлатнинг ижтимоий ва иқтисодий дастурларини амалга оширилиши билан боғлиқ чора-тадбирларни молиялаштириш учун бериладиган мақсадли кредитлар;

б) тижорат кредитлари;

в) синдициялашган кредитлар;

г) хорижий кредит йўналишлари ҳисобидан эркин айирбошланадиган валютада бериладиган кредитлар.

158. Кредитлаш чоғида банк умум қабул қилинган халқаро тартиб-қоидаларга амал қилади ҳамда кредит портфелини қуйидаги кўринишда таснифлайди:

а) халқ хўжалик тармоқлари;

б) мақсадлари;

в) фойдаланиш муддатлари;

г) таъминланиш шакли;

д) фоиз ставкасининг турлари ва даражалари, тўлов манбалари ҳамда фоизларни ундиришнинг даврийлиги;

е) мулкчилик шакллари;

ё) молиялаштириш манбалари.

159. Ажратиладиган кредитлар фойдаланиш муддати бўйича қуйидаги турларга таснифланади:

а) қисқа муддатли ссудалар (12 ойгача бериладиган кредитлар);

б) узоқ муддатли ссудалар (бир йилдан ортиқ муддатга бериладиган кредитлар).

160. Кредитлар ажратилиши бўйича қуйидаги турларга таснифланади:

а) алоҳида ссуда ҳисобварағи бўйича “кредит йўналишини очмасдан” кредитлаш;

б) алоҳида ссуда ҳисобварағи бўйича “кредит йўналишини очиш билан” кредитлаш;

в) револьвер асосида кредитлаш;

е) овердрафт асосида кредитлаш;

ё) аккредитив бўйича кредитлаш.

161. Ажратиладиган кредитларнинг мақсадлар бўйича таснифланиши:

а) асосий воситалар сотиб олиш учун бериладиган кредитлар;

б) айланма маблағларни тўлдириш учун бериладиган кредитлар;

в) қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг келгуси йил ҳосилини бўнаклаш учун берилган кредитлар;

г) қурилишни молиялаштириш учун бериладиган кредитлар;

д) лойиҳаларни молиялаштириш учун бериладиган кредитлар;

е) кичик бизнес субъектларининг бошланғич капиталини шакллантириш учун бериладиган кредитлар;

ё) жисмоний шахсларга бериладиган таълим кредитлари;

ж) пудрат ташкилотларига қурилиш материаллари сотиб олиш учун бериладиган кредитлар;

з) истеъмол кредити;

и) ипотека кредити;

й) микроқарз,

к) овердрафт,

л) аҳоли бандлигини таъминлаш учун ажратиладиган кредитлар,

м) автокредит,

н) бошқалар.

162. Овердрафт ва контокоррент ҳисобварақлари бўйича кредитлаш, бланк кредитларни ажратиш истисно ҳолларда фақат биринчи синфга мансуб ҳамда молиявий барқарор қарз олувчилар учун амалга оширилади (ҳар 12 ойда қайта кўриб чиқилади).

163. Асосий воситаларга йўналтириладиган инвестициялар (лизинг)нинг муддати объектни ўзини-ўзи қоплаш муддатидан ортиқ бўлмаслиги лозим (молиялаштирилаётган объектнинг тегишли амортизацияси ҳажмидан кам бўлмаган миқдорда ойлик бадаллар мунтазам равишда тўлаб борилиши шарт).

164. Банк томонидан чорвачиликни ривожлантириш учун ажратиладиган кредитлар мамлакатимизда чорва моллари сонини кўпайтиришга қаратилган лойиҳаларга, хусусан чет эл мамлакатларидан насли молларни ёки Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги “Чорвачиликда наслчилик ишлари бош давлат инпекцияси” томонидан тақдим

этилган гувоҳномага асосан фаолият юритаётган хўжалик субъектларидан йирик ва майда шохли чорва моллари, парранда ва эчки бошларини сотиб олишга ажратиш тавсия этилади.

165. Барча кредитлар Ўзбекистон Республикасининг миллий валютаси ёки хорижий валютада берилади.

166. Куйидаги ҳолатларда кредитларнинг берилиши таъқиқланади:

а) балоғат ёшига етмаган ёки ҳуқуқ лаёқатига эга бўлмаган шахснинг траст (ишонч) эгалигида турган мулк билан таъминланганда;

б) хусусийлаштирилаётган корхоналар мулки сотиб олинаётганда;

в) қонуний бўлмаган мақсадларга;

г) қурол-аслаҳа ишлаб чиқаришга;

д) атроф-муҳитга зарар етказувчи лойиҳаларга;

е) қиматли қоғозларни сотиб олиш учун.

167. Кредитлашга оид тартиботларга биноан айрим фаолиятларни кредитлашга чекловлар қўйилиши мумкин.

VI Боб. Кредит мониторинги тизими

1-§. Кредит мониторинги

2-§. Кредитларни сўндириш ва мониторингини тизимли ташкил этиш

3-§. Кредит ходимлари

4-§. Банкнинг Кредит комиссиялари

5-§. Кўзда тутилмаган ҳолатлар (балансдан ташқари мажбуриятлар)

6-§. Ҳисоботлар

1-§. Кредит мониторинги

168. Банк томонидан берилган кредит/кафолатлар мониторингини амалга ошириш учун банк филиаллари бевосита жавобгар. Худудий филиалларнинг кредит фаолияти устидан назорат қилишда банкнинг худудий бошқармаси, унинг кредитлаш бўлинмалари, Бош офиснинг кредитлаш таркибий тузилмалари масъулдир.

169. Кредит тўловлари (кредит бўйича асосий қарздорлик ва ҳисобланган фоизлар) миқдор ва банк ўртасида тузилган кредит шартномасининг тўлиқ муддатига тақсимланиб, қарз олувчи томонидан қисмлар билан тўлаб борилиши шарт.

Ушбу тўловларнинг миқдори ва муддатлари кредит шартномасига илова қилинадиган “Сўндириш графиги” да белгиланади.

170. Кредитнинг мониторинги қарз олувчининг кредит шартномаси, кредитни “Сўндириш графиги” ҳамда бизнес-режасида белгиланган шартлар ва кўрсаткичлар ижроси билан боғлиқ ҳолда амалга оширилади.

171. Мониторинг жараёнида:

а) кредит ва фоизларнинг ўз вақтида сўндирилиши устидан мунтазам назорат амалга оширилиб, кредит ҳисобидан товар-моддий бойликлар етиб келгандан сўнг бир ой муддат ичида маблағлардан мақсадли фойдаланилиши (жисмоний шахсларга ажратилган микроқарз ва овердрафт кредитлар бундан мустасно) ўрганиб борилади;

б) кредитнинг қайтарилишини таъминоти мониторинг қилинади;

в) ўрганишлар натижаси бўйича батафсил ёзма маълумотномалар тузилиб, қарз олувчининг мониторинг йиғмажилдига тикиб борилади.

172. Банкнинг тегишли баланс ҳисоб рақамида акс эттирилган суд жараёнидаги кредитлар бўйича суд органларининг банк фойдасига чиқарилган қарорларини суд ижрочилари томонидан белгиланган муддатларда бажарилиши банкнинг худудий бошқармалари ва тасарруфларидаги филиалларнинг тегишли кредитлаш ва юридик хизмат ходимлари томонидан амалга оширилади.

173. Кредитнинг ўз вақтида қайтарилишининг назорати:

а) молиявий ҳисоботлар ёки бошқа шу каби ҳужжатлар, тааллуқли бюджет ва истиқбол режаларини назорат қилиш;

б) қарз олувчининг жорий ҳолати ва ўз мажбуриятларини бажариш бўйича имкониятлари ҳамда бажаришга хайрихоҳлигини назорат қилиш;

в) қарз олувчи ҳақидаги асосий ва қўшимча олинаётган маълумотларнинг таҳлилининг назорат қилиш;

г) жорий бозор ўзгаришларига мувофиқ гаровни қайта баҳолаш;

д)эҳтимолий захираларни ташкил этиш бўйича қарорлар қабул қилишларни ўз ичига олади.

174.Кредит шартномасидаги ҳар қандай шартнинг бузилиши оқибатида пайдо бўлган муаммони банк томонидан зудлик билан бартараф этиш чоралари кўрилиши лозим.

175.Банк филиалида Кредит бўлимининг масъул ходими кредитнинг мониторинги учун жавобгар шахс ҳисобланади. Мониторинг жараёнида берилган кредитдан қарз олувчи томонидан мақсадсиз фойдаланилиши аниқланган тақдирда Кредит бўлими масъул ходими тақдим этилган кредитни муддатидан олдин ундириб олиниши бўйича ҳуқуқий чораларнинг кўрилиши ҳамда ушбу ҳақида филиал бошқарувчисига белгиланган тартибда маълум қилиши шарт.

2-§. Кредитларни сўндириш ва мониторингини тизимли ташкил этиш

176. Кредитлашнинг асосий тамойилларидан бири бу қайтаришлилик тамойилидир. Унга кўра ҳар бир кредит бўйича кредит турига, лойиҳанинг ўзини-ўзи қоплаш муддатларига қараб кредитни бир неча босқичларга бўлган ҳолда қайтариш графиги тузилиши лозим. Кредит хатарларини минималлаштириш ва бошқа ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида, кредитлаш даврининг сўнгги кунига кредитнинг тўлиқ суммасини қайтарилишини белгилашга йўл қўйилмайди (Айрим ҳолларда Банк Кредит кўмитаси қарори билан рухсат этилиши мумкин).

Кредитларни қайтариш бўйича тасдиқланган графикларга қатъий амал қилиш, муддати ўтган қарздорлик юзага келишининг олдини олиш чораларини кўриш лозим.

177. Асосий қарз ва фоизлар бўйича мажбуриятларнинг сўндириш муддати келганда, қарз олувчининг ўз маблағлари мавжуд бўлмаса, кредит бўйича асосий қарз, ҳисобланган фоизлар ва воситачилик ҳақини ундириш иккиламчи манба (гаровдаги мулкни сотишдан тушган маблағлар, кафил ва кафолатчининг маблағлари, мол-мулклари ҳамда бошқа таъминот) ҳисобидан амалга оширилиши лозим.

178.Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 4 декабрдаги 422-сонли қарорига асосан тасдиқланган “Банкларнинг кредитлари бўйича қарздорлик ўз вақтида қайтарилмаган тақдирда ундирувчи қарздорларнинг ликвидли мол-мулкига қаратиш Тартиби”га мувофиқ, агар қарздор кредит бўйича ўз мажбуриятларини ўз вақтида бажармай, гаровга қўйилган мол-мулк қиймати банк талабини қоплашга етарли бўлмаса, у ҳолда Банк кредит бўйича қарзни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда расмийлаштириб, нотариал тасдиқланган ёзма келишув асосида қарз олувчининг гаровдан ҳоли бошқа ликвидли мол-мулки ҳисобидан сўндиришга ҳақли.

179. Агар қарз олувчи билан келишувга эришилмаса, банк кредит бўйича қарзни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тўлатиш мақсадида қарздорнинг мол-мулкига ундиришни қаратиш тўғрисидаги даъво билан судга мурожаат қилади.

180. Кредитлар бўйича қарздорликни сўндириш ҳисобига ундириш қарздорнинг гаров мулкига қаратилганда мазкур мулк Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюросининг электрон онлайн аукционлари орқали сотилади ҳамда у сотилмагунга қадар аукциондан чиқарилмайди.

- кредит бўйича қарздорликни сўндириш ҳисобига ундириш қаратиладиган гаров мулки қўшимча баҳоланмайди ҳамда тижорат банки ва қарздор ўртасида тузилган гаров (ипотека) тўғрисидаги шартномада кўрсатилган нарх бўйича сотилади;

Кредит бўйича қарздорликни сўндириш ҳисобига ундириш қаратиладиган гаров мулкни сотиш бозор нархига эришилгунга қадар сотиш нархини босқичма-босқич пасайтириш механизмини қўллаган ҳолда амалга оширилди ва бу унинг сотиш нархи ҳисобланади;

-қарздор кредити бўйича қарздорликни сўндириш учун маблағлар кафил(кафолат берувчи) томонидан фақат кредитор ҳисобига йўналтирилади;

Кредитлар бўйича қарзларни қоплаш ҳисобига тижорат банклари балансига 2019 йилнинг 1 январига қадар қабул қилинган мулк жорий бозор нархида сотилиши лозим.

181. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 мартдаги “Пул массаси ўсишини чеклаш ва молия интизомига риоя этиш масъулиятини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-3047-сонли Фармонида мувофиқ, кредитлар муддатининг узайтирилишига фақатгина сўндиришнинг аниқ манбалари мавжуд бўлгандагина йўл қўйилади.

182. Кредитни қайтаришнинг сўнгги муддатини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги якуний қарор ваколат доирасида фақат Банк Кредит кўмитаси томонидан қабул қилинади.

Қуйидаги кредитларнинг муддати узайтирилишига йўл қўйилмайди:

- а) ишончли кредитлар;
- б) иш хақи тўловларини тўлаш учун берилган кредитлар;
- в) бюджетдан ташқари жамғармалар маблағлари ҳисобидан берилган кредитлар;
- г) бошқа шундай махсус шарт кўрсатилган меъёрий ҳужжатлар асосида берилган кредитлар.

Агар кредит шартномаси шартларини ўзгартириш қарз олувчининг молиявий аҳволи ёмонлашуви билан боғлиқ бўлмаган объектив сабабларга кўра амалга оширилса, бундай ўзгариш қилинаётганда, кредит “Қайта кўриб чиқилган кредитлар” ҳисобварағига ўтказилмайди.

183.Кредитнинг якуний муддатини ўзгартирмаган ҳолда, кредитлар бўйича оралиқ тўловлар муддатларини лойиҳанинг хуссиятларидан ва бозор конъюнктурасидан келиб чиқиб ўзгартириш мумкин.

184. Ажратилган кредитлар юзасидан мониторинг ўтказиш, кредитлардан мақсадли фойдаланиш, кредит ва ҳисобланган фоизларни сўндириш бўйича жавобгарлик филиал бошқарувчиси, бошқарувчи ўринбосари ва тегишли кредит ходими зиммаларига, назорат эса ҳудудий бошқарма бошлиғи, бошлиқ ўринбосари, кредитлаш билан шуғулланувчи тегишли тузилмаларга юклатилади.

3-§. Кредит ходимлари

185.Мижозларнинг кредит йиғмажилдларини тўғри юритиш, кредитлардан мақсадли фойдаланиш юзасидан мониторинг олиб бориш, гаров таъминотида ликвидли мулкларни олиш, кредитнинг асосий суммаси ва фоизларини сўндириш, кафолат тартиботларига риоя этиш масъулияти Кредит бўлими ходимларига юклатилади.

186.Банкнинг (филиал, ҳудудий бошқарма) кредит бўлими ходимларига (бундан кейин матнда кредит бўлими ходимлари мутахассислар, бўлим бошлиқлари ва бошқа) бериладиган кредитлар юзасидан зарур ҳужжатларни олиш, кредит йиғмажилдларини ўрнатилган тартибда шакллантириш ва сақлаш учун банк кассасига топшириш, кредитларни тўғри таснифлаш, кредит ҳамда фоизларнинг график бўйича ўз вақтида сўндирилиши устидан назорат қилиш мажбурияти юклатилади. Бу вазифалар улар томонидан ўз вақтида ва сифатли амалга оширилмаган ҳолатларда қайд этилган ходимлар интизомий жавобгарликка тортилиши мумкин.

187.Банкнинг (филиал, ҳудудий бошқарма) Кредит бўлими ходимлари кредит ажратишнинг мақсадга мувофиқлигини (мижознинг кредит тарихи, жорий тўлов қобилияти, кредит лойиҳасининг самарадорлиги, таъминот тўғрисидаги барча ҳужжатлари) мижозлар буюртмалари асосида ўрнатилган тартибда чуқур ўрганиб ҳамда дастлабки кредит ҳужжатларини таҳлил қилиб, мазкур масала юзасидан тегишли хулосани тайёрлайди.

Молиявий жиҳатдан барқарор бўлмаган, кредит таъминотида ноликвид мулкни тақдим этган, бизнес-режаси етарли даражада тузилмаган мижозлар буюртмалари асосида кредит йиғмажилди ўрганилганда ижобий хулоса берилмаслиги лозим.

188.Банк филиали ҳамда ҳудудий бошқарма бошлиқлари кредит ажратиш масаласи юзасидан бевосита жавобгардир. Улар Кредит бўлими ходимлари томонидан кредитнинг асосий суммасини ўз вақтида қайтариш, фоизларни сўндириш, кредит бўйича мониторинг олиб бориш юзасидан ваколатлари доирасида доимий назорат олиб боришлари лозим.

189.Қарз олувчининг кредит тўловларини амалга ошириш учун пул оқими етарлилигини тасдиқловчи банк хулосаси филиалнинг Кредит бўлими бошлиғи томонидан имзоланади ва унда қуйидаги маълумотлар акс эттирилади:

- а)бизнес-режа самарадорлигининг баҳоланиши;
- б)кредит тўловларини амалга ошириш учун пул оқими етарлилигини асослаб берувчи ҳисоб-китобларнинг таҳлили;
- в)кредит таъминотининг етарлилигини дастлабки баҳоланиши;
- г)кредит ажратиш учун бўш кредит ресурсларнинг мавжудлиги.

190.Қарз олувчига хизмат кўрсатувчи кредит ходими банкнинг кредит бериш тўғрисидаги тегишли меъёрий ҳужжатлари талаблари ҳамда ушбу Сиёсатнинг асосий йўналишлари, Адлия вазирлигида 2000 йил 2 мартда 906-сон билан рўйхатга олинган Низом талабларига мувофиқ кредит ҳужжатларини юритиш бўйича барча талабларни бажаради.

191.Банкка тақдим этилган кредит йиғмажилдида мавжуд ҳужжатларни тегишли тартибда ўрганиб, кредит ажратиш ёки ажратмаслик масаласи юзасидан хулоса Бош офисининг

кредитлаш таркибий тузилмалари ходимлари томонидан таёрланади. Хулосада қарз олувчининг молиявий ҳолати, кредит таъминотига тақдим қилинган мулклар, учинчи шахснинг кафилиги мавжуд ёки мавжуд эмаслиги ва шу кабилар кўрсатилади. Бунда банк филиалининг (худудий бошқарма) Кредит комиссияси томонидан кредит ажратиш бўйича қабул қилинган ижобий қарори хулосасига таъсир кўрсатмайди.

192. Қарз олувчи билан кредит шартномаси банкнинг филиали ва худудий бошқармаси Кредит комиссиялари ҳамда Бош офиснинг Кредит қўмитаси, банк Бошқаруви ва Кенгаши тарафидан уларга берилган ваколатлар доирасида қабул қилинган ижобий қароридан сўнг тузилади ҳамда:

а) кредит/кафолат шартномаларида ҳамда уларга қилинган қўшимча шартнома ва ўзгартиришларда филиал бошқарувчиси, бош бухгалтер ва ҳуқуқшунос имзолари қўйилиши лозим;

б) дастлабки талаблар бажарилмасдан, шу жумладан кредит/кафолат таъминоти бўйича гаров шартномаси белгиланган тартибда (мулк эгалари розилиги асосида) тўлик расмийлаштирилмасдан, депозит маблағлари махсус ҳисоб ракамга олиниб тақим қўйилмасдан кредитлашга банк филиалига рухсат этилмайди. Айрим ҳолатларда сотиб олинаётган мулк қисман гаров таъминоти сифатида олиниши кўзда тутилса ҳамда бошқа шарт кредит ажратиш бўйича қарорда назарда тутилса, бундай мажбуриятни кредит шартномасида қарз олувчига юклаш шарт билан кредитлаш амалга оширилиши мумкин.

193. Гумонли операциялар аниқланган тақдирда филиал кредит ходимлари бундай операциялар ҳақида бевосита филиал бошқарувчиси ва Ички назорат хизмати ходимларига ёзма равишда хабар беришга мажбур.

4-§. Банкнинг Кредит комиссиялари

194. Бош офис Кредит Қўмитаси ва Кредит комиссиялари ўз фаолиятини банк Кенгаши томонидан тасдиқланган Низомлари талабларига мувофиқ амалга оширилади.

195. Банкнинг Кредит комиссиялари банк тизимида хизмат кўрсатилаётган мижозларга кредит хизматларини амалга оширишда ваколатли орган бўлиб ҳисобланади ҳамда ўз фаолиятини кредитлашга оид ўрнатилган иқтисодий меъёрлар ва банк Бошқаруви томонидан белгиланган ваколатлар доирасида амалга оширади.

196. Кредит ажратиш масаласи филиал ва худудий бошқармалар томонидан тақдим этилган ҳужжатлар таҳлили асосида банкнинг Кредит қўмитаси томонидан кўриб чиқилади ва мижозга кредит ажратиш бўйича филиал ҳамда худудий бошқарма Кредит комиссияларининг ижобий қарори Бош офиснинг Кредит қўмитасида маъқулланиши ёки рад этилиши мумкин.

Ажратилаётган кредитлар бўйича тегишли ҳужжатларни тўғри расмийлаштириш, шу жумладан кредитни мақсадли ишлатиш, кредит таъминотини расмийлаштириш ва унинг ҳолатини доимий мониторинг қилиш, мижоз томонидан кредит бўйича мажбуриятларни ўз вақтида бажарилишини таъминлашга филиал ва худудий бошқарма кредит комиссиялари жавобгар ҳисобланади.

197. Банкнинг Кредит комиссиялари кредит маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини мониторинг қилиш, банк филиалларида кредитлаш жараёнини мувофиқлаштириш, кредит портфели ҳолатини, кредитларнинг таъминланганлигини мониторинг қилиш, ҳолисона баҳолаш ҳамда кредитларнинг қайтарувчанлик даражасини ошириш бўйича зарур чора-тадбирларни амалга оширади.

198. Кредит комиссиялари ўз фаолиятини бевосита кредит ажратиш билан чегараламасдан берилган маблағларнинг ўз вақтида қайтарилиши ва кредит ходимлари (тузилмалари) томонидан амалга оширилаётган мониторинг ишлари назоратини олиб боради.

5-§. Кўзда тутилмаган ҳолатлар (балансдан ташқари мажбуриятлар)

199. Банкнинг балансдан ташқари мажбуриятларига қуйидагилар киради:

а) банк томонидан мижоз фойдасига берилган ёки тасдиқланган кафолатлар ва кафиликлар;

в) кредит йўналиши, контокоррент ҳисобварағи бўйича кредитлар бериш сингари банкнинг ссуда бериш мажбуриятлари.

200.Кредит йўналишларини очиш ёки контокоррент ҳисобварағи бўйича кредитлар бериш мажбуриятлари ҳисоби баланسدан ташқари ҳисобварақларда юритилади.

201.Банк филиалларининг берилган кафолат ва кафилликлари бўйича мажбуриятлари қуйидаги ҳолатларда тўхтатилади:

- а)бенефициарга берилган кафолат (кафиллик) суммасига тенг бўлган сумма тўланса;
- б)кафолат (кафиллик)нинг белгиланган муддати тугаши билан;
- в)бенефициар кафолат (кафиллик) бўйича ўз ҳуқуқларидан воз кечса ва уни кафолат (кафиллик) берувчи шахсга қайтарса;
- г)бенефициар кафолат (кафиллик) бўйича ўз ҳуқуқларидан кафолат (кафиллик) берувчи шахс фойдасига ёзма равишда воз кечса;
- д)берилган кафолат бўйича маблағлар мақсадсиз ишлатилганлиги аниқланса.

202.Юқорида кўрсатилган шартлар юзасидан берилган кафолат бўйича банк филиали мажбуриятларининг тугатилиши кафолатнинг унга қайтарилган ёки қайтарилмаганлигига боғлиқ эмас. Кафолатнинг тугатилиши ҳақида хабар топган банк филиали ушбу ҳақида кафолат берилган шахсни кечиктирмасдан ёзма равишда хабардор қилади. Барча ҳолатларда кафолат суммаси кўзда тутилмаган ҳолатлар ҳисобварағидан ҳисобдан чиқарилади.

203.Банкнинг баланسدан ташқари мажбуриятлари таваккал қилинган ҳисобланади ва банк капитали мувофиқлигини ҳисоблашда хавф-хатарга тортилган активлар таркибда ҳисоби юритилади.

6-§. Ҳисоботлар

204.Кредит портфелини баҳолаш ва кредит таваккалчилигини бошқаришда иқтисодий меъёрларга риоя этиш ҳамда банкнинг молиявий ҳолати бўйича банк Кенгашига ҳисобот Ички аудит департаменти томонидан мунтазам равишда тақдим этилади.

205.Банк Кенгашига ҳисоботлар ихчам, аниқ ва ўз вақтида тақдим этилиши лозим.

206.Ҳисобот қуйидаги маълумотларни ўз ичига олиши лозим:

- а)кредит портфелининг таркибий тузилиши ва сифати;
- б)дахлдор шахслар билан ўтказилган операциялар тўғрисидаги маълумотлар;
- в)бухгалтерия ҳисобининг ҳолати тўғрисидаги маълумот;
- г)иқтисодий меъёрларга риоя этилиши;
- д)таҳлилий ишларнинг ташкил этилиши ва ички назорат тизими.

207.Банк Бошқарувига ҳисоботлар Бошқарувнинг иш режасига мувофиқ тақдим этилади.

208.Бошқарув томонидан банк кредит портфели ҳолати ва сифати тўғрисида банк Кенгашига тақдим этилаётган ҳисобот маълумотлари қуйидаги талабларга жавоб бериши лозим:

- а)ўз вақтида тақдим этилиши;
- б)аниқ ва равшан бўлиши;
- в)маълум бир кетма-кетликда тузилиши;
- г)кредит бериш тўғрисида асосли қарор қабул қилиш ва банкнинг хатарли активларининг самарали мониторингини амалга ошириш учун аҳамиятли бўлиши.

209.Кредит портфели бўйича олинган маълумот қарз олувчиларнинг ўз мажбуриятларининг белгиланган вақтда бажарилиши ва кредитлар тўпланувини аниқлашни осонлаштириши керак.

210.Банк филиали раҳбарлари, шунингдек кредит, бухгалтерия ва тегишли бошқа бўлинмалар ходимлари томонидан мазкур Сиёсатнинг асосий йўналишларига тўлиқ риоя қилинмаган тақдирда уларга нисбатан амалдаги тартиб-қоидаларга асосан интизомий чоралар ўрнатилган тартибда қўлланилади.

“Агробанк” АТБ Кенгашининг
2018 йил - даги -сонли
қарори билан тасдиқланган Сийёсатга 1-
илова

**“Агробанк” АТБ тизимида кредитлаш фаолиятини ташкил этиш билан боғлиқ
меъёрий тусга эга бўлган асосий ҳужжатларнинг рўйхати**

№	Номи
1.	Адлия вазирлигида 2000 йил 3 августда 953-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида факторинг операцияларини ўтказиш тартиби тўғрисидаги Низом"
2.	Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 26 июлдаги 318-сон "Олий ўқув юртларида тўлов-контракт асосида ўқиш учун таълим кредитлари бериш тўғрисида"ги Қарори билан тасдиқланган "Олий ўқув юртларида тўлов-контракт асосида ўқиш учун таълим кредитлари бериш тўғрисидаги Низом"
3.	Адлия вазирлигида 2002 йил 18 апрелдаги 1126-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом"
4.	Адлия вазирлигида 2004 йил 16 апрелда 1337-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларига бўлғуси ҳосилни гаровга олган ҳолда кредит бериш тартиби тўғрисидаги Низом"
5.	Адлия вазирлигида 2004 йил 30 апрелда 1345-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларини ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқини гаровга олган ҳолда кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом"
6.	Адлия вазирлигида 2006 йил 27 декабрда 1648-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банкларида лизинг операцияларини амалга ошириш ва уларнинг бухгалтерия ҳисобини юритиш тартиби тўғрисидаги Низом"
7.	Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 3 январдаги 2-сон қарори билан тасдиқланган "Уй-жой қурилишига, уни реконструкция қилишга ва сотиб олишга ипотека кредити бериш тўғрисидаги Низом"
8.	Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 28 февралдаги 149-сон қарорига 8-илова билан тасдиқланган "Пахта хомашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш харажатларини кредитлаш ва топширилган маҳсулот учун ўзаро якуний ҳисоб-китоблар тартиби тўғрисида" НИЗОМ
9.	Адлия вазирлигида 2007 йил 18 июлда 1697-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан ёш оилаларга имтиёзли асосда кредитлар бериш тартиби тўғрисидаги Низом"
10.	Адлия вазирлигида 2007 йил 25 августда 1704-сон билан рўйхатга олинган "Тижорат банклари томонидан тўқимачилик корхоналарига пахта толасини сотиб олиш ҳамда улгуржи савдо корхоналарига айланма маблағларини тўлдиришга револьвер кредитлари бериш тартиби тўғрисидаги Низом"
11.	Адлия вазирлигида 2007 йил 12 октябрда 1727-сон билан рўйхатга олинган "Аҳолининг кенг қатлами, шу жумладан, ёш оилалар учун уй-жой қурилишини ва реконструкция қилишни молиялаштириш ва кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом"
12.	Адлия вазирлигида 2008 йил 12 июлда 1835-сон билан рўйхатга олинган "Аҳолининг кенг қатлами, шу жумладан, ёш оилалар учун қурилган ёки реконструкция қилинган

	уй-жойларни харид қилиш учун ипотека кредитлари бериш тартиби тўғрисида Низом”
13.	Адлия вазирлигида 2012 йил 20 мартда 2344-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан шахсий ёрдамчи хўжаликларга қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш учун микрокредитлар бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
14.	Адлия вазирлигида 2012 йил 15 майда 2364-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан банк кафолатларини бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
15.	Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 31 октябрдаги 312-сон қарорининг 1-иловаси билан тасдиқланган “Судьяларга, прокуратура органлари, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиқ, валютага оид жиноятларга ва жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш департаменти ҳамда давлат солиқ хизмати органлари ходимларига имтиёзли шартларда уй-жой сотиб олишга узоқ муддатли ипотека кредитлари бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
16.	Адлия вазирлигида 2013 йил 19 ноябрда 2527-рақам билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан бюджетдан ташқари жамғармалар кредит линиялари ҳисобидан имтиёзли микрокредитлар бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
17.	Адлия вазирлигида 2013 йил 27 декабрда 2546-сон билан рўйхатга олинган “Кичик тадбиркорлик субъектларини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом”
18.	Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 8 августдаги 250-сон “Мамлакатнинг ижтимоий ҳаётида фаол қатнашаётган ёш оилаларни уй-жой билан таъминлашни янада қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори билан тасдиқланган “Камолот”нинг кўп квартиралли уйларида ёш оилаларга квартиралар бериш масалаларини кўриб чиқиш тартиби тўғрисида”ги Низом
19.	Адлия вазирлигида 2016 йил 3 февралда 2758-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан касб-ҳунар коллежлари битирувчиларига микрокредитлар бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
20.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 11 майдаги “Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитасини ташкил этиш тўғрисида”ги ПФ-5041-сонли Фармони ва 2017 йил 11 майдаги “Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-2966-сонли Қарори талаблари асосида банк Бошқаруви томонидан 2017 йил 28 июндаги 46/1-сонли қарори билан тасдиқланган “Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси қошидаги корхоналар фаолиятини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисидаги Низом”
21.	Адлия вазирлигида 2017 йил 12 майда 2883-сон билан рўйхатга олинган “Тижорат банклари томонидан янги рўйхатга олинган юридик шахс ташкил этмасдан фаолият юритаётган якка тартибдаги тадбиркорлар ва оилавий тадбиркорлик субъектларига микрокредитлар ажратиш тартиби тўғрисидаги Низом”
22.	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 29 июндаги 444-сон “Ички ишлар органлари ходимларининг турар жой шароитларини яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органлари ходимларига имтиёзли шартларда турар жой сотиб олиш, қуриш ва реконструкция қилиш учун узоқ муддатли ипотека кредитлари бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
23.	Адлия вазирлигида 2017 йил 21 июлда 2900-сон билан рўйхатга олинган “Жисмоний шахсларга банк пластик карточкаси орқали овердрафт кредити бериш тартиби тўғрисидаги Низом”
24.	Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 11 августдаги 619-сон “Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ҳарбий хизматчиларига турар жой сотиб олиш (қуриш) учун узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитлари ҳамда якка тартибда уй-жой қуриш учун ер участкалари бериш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги Қарорининг 1-иловаси билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ҳарбий хизматчиларига турар жой сотиб олиш (қуриш) учун узоқ муддатли имтиёзли ипотека кредитлари ҳамда якка тартибда уй-жой қуриш учун ер участкалари бериш

	тартиби тўғрисидаги Низом”
25.	Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 20 октябрдаги 857-сон қарори билан тасдиқланган “Кам таъминланган оилаларни бандлик билан таъминлаш учун тижорат банклари томонидан микрокредитлар ажратиш тартиби тўғрисидаги Низом”
26.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 17 ноябрдаги ПФ-5242-сонли "Хунармандчиликни янада ривожлантириш ва хунармандларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармониغا асосан “Хунарманд” уюшмаси аъзоларига имтиёзли микрокредитлар берилиши бўйича топширик.
27.	Банк Бошқаруви томонидан 2014 йил 29 сентябрда 64/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк томонидан хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини узок муддатли кредитлаш”нинг Низоми
28.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 19 февралда 11/2-сонли қарор билан тасдиқланган “Хўжалик юритувчи субъектларга қисқа муддатли кредитларни тақдим этиш тўғрисида” Низом
29.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 27 февралда 13/1-13-сонли қарор билан тасдиқланган “Кичик бизнес субъектларига савдо фаолиятини юритиш учун банк филиаллари томонидан кредитлар бериш тўғрисида” Низом
30.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 27 февралда 13/1-45-сонли қарор билан тасдиқланган “Банкнинг ҳудудий филиаллари томонидан тадбиркорлик субъектларига микромолиявий хизматлар кўрсатиш тўғрисида” Низом
31.	Банк Бошқаруви томонидан 2016 йил 15 апрелда 28/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банкнинг кредит қўмитаси тўғрисида” Низом
32.	Банк Бошқаруви томонидан 2016 йил 15 апрелда 28/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банкнинг ҳудудий бошқармалари ва филиаллари кредит комиссиялари тўғрисида” Низом
33.	Банк Бошқаруви томонидан 2017 йил 28 июнда 46/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси қошидаги корхоналар фаолиятини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисида” Низом
34.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 27 февралда 13/1-39-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк филиаллари томонидан аҳолига истеъмол кредитлари бериш” Тартиби
35.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 27 февралда 13/1-41-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк филиаллари томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 июлдаги ПҚ-670-сонли қарорига асосан Молия Вазирлигининг маблағлари ҳисобидан деҳқон ва фермер хўжаликларига мева-сабзавот ҳамда чорвачилик маҳсулотларини қайта ишлашга мўлжалланган инвестиция лойиҳаларини амалга оширишлари учун имтиёзли кредит бериш ” Тартиби
36.	Банк Бошқаруви томонидан 2015 йил 27 февралда 13/1-42-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк тизимида Қишлоқ хўжалиги корхоналарини миллий валютада кредитлаш” Тартиби
37.	Банк Бошқаруви томонидан 2016 йил 19 февралда 10/3-сонли қарор билан тасдиқланган “Банкнинг Тошкент шаҳридаги филиаллари томонидан аҳолига истеъмол кредити бериш” Тартиби
38.	Банк Бошқаруви томонидан 2017 йил 26 майда 35/2-сонли қарор билан тасдиқланган “Жисмоний шахсларга “General Motors O'zbekiston” АЖда ишлаб чиқарилаётган автотранспорт воситаларини сотиб олиш учун автокредит бериш ” Тартиби
39.	Банк Бошқаруви томонидан 2017 йил 15 ноябрда 88/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк филиаллари томонидан жисмоний шахсларга банк пластик карточкаси орқали овердрафт кредити бериш тартиби тўғрисида” Йўриқнома
40.	Адлия Вазирлигидан 2018 йил 9 июнда рўйхатдан ўтган 3022-сон билан рўйхатга олинган "Ҳар бир оила - тадбиркор" дастури доирасида кредитлар ажратиш тартиби тўғрисида”ги Низом
41.	Адлия Вазирлигидан 2018 йил 28 сентябрда 2527-2-сон билан рўйхатдан ўтган

	Тижорат банклари томонидан давлат мақсадли жамғармалари кредит линиялари ҳисобидан имтиёзли микрокредитлар бериш тартиби тўғрисида низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги Низом
42.	Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 8 сентябрдаги 704-сонли қарорига илова қилинган “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси тўғрисида” Низом
43.	Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2002 йил 18 апрелда 1126-сон билан рўйхатга олинган Тижорат банклари томонидан хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисида Низом
44.	Банк Бошқаруви томонидан 2018 йил 28 июнда 65/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк филиаллари томонидан жисмоний шахсларга масофадан “Онлайн микроқарз бериш” Тартиби
45.	Банк Бошқаруви томонидан 2018 йил 22 октябрда 117/1-сонли қарор билан тасдиқланган “Банк филиаллари томонидан жисмоний шахсларга микроқарз бериш тартиби тўғрисида вақтинчалик Тартиб”
46.	
47.	

ПҚ-3777, 3022-Низом, Микроқарз, онлайн микроқарз, ТСЖ, 5106-Ёшлар иттифоқи, 3680-Фермерлар кенгаши, 3856-Бандлик, ВМ-391-хусусийлаштириш к-налар, 704-Тадбиркорларни қўллаб қувватлаш фонди ва бошқалар